

Profitti

TALOUS & TILINTARKASTUS

6.10.2019

Kaupunginreviisori

ERJA VIITALA

**"JULKISHALLINTO
TARJOAA
NÄKÖALAPAIKAN
YHTEISKUNTAAN"**

Vastuullisuusraportointikilpailun
voittajat kertovat:

**VASTUULLISUUS ON
STRATEGINEN VALINTA**

**Näin syntyi Danske Bankin
rahanpesuskandaali**

Kohti
kevyempää
tarkastusta

Erkki Liikanen:
"LÄPINÄKYVYYS
VÄHENTÄÄ
EPÄVARMUUTTA"

Roolipelejä pelaava KHT-tilintarkastaja **KIRSI RASINAHO**

- Syntynyt Nastolassa vuonna 1974.
- Opiskellut Raision kauppaoppilaitoksessa ja Turun kauppakorkeakoulussa. KHT-tutkinto vuonna 2012.
- Työskentelee KPMG:llä KHT-tilintarkastajana.
- Puoliso ja kaksi alakouluikäistä lasta.
- Harrastukset: yhteinen aika perheen kanssa, lukeminen, kuntosali ja roolipelit.

Yhteistyöni ST-Akatemian kanssa alkoi Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2018 -kirjan päivittämisellä. Keskityimme säädösmuutosten lisäksi uudistamaan julkaisun rakennetta ja esitystapaa. Kirjan päivittäminen oli erittäin mielenkiintoista ja opettavaista. Kirja julkaistiin joulukuussa 2018.

Intohimoni on kehittää tilintarkastusta. Olen aina ollut kiinnostunut uusista innovaatioista ja pyrkinyt tilintarkastustyön lisäksi mukaan tilintarkastuksen kehittämisprojekteihin ja laadunparantamiseen. Haluan olla jatkossakin mukana kehittämässä tilintarkastusta taloushallinnon muuttuvassa maailmassa.

Uskon, että robotiikka ja tekoäly automatisoivat tulevaisuudessa taloushallinnon rutiineja merkittävästi. Automatisoinnilla vapautetaan taloushallinnon resursseja tehokkaampaan ja luovempaan työhön. Taloushallinnon henkilöstöä ja tilintarkastajia tarvitaan edelleen haastavien aiheiden käsittelyssä ja suuren datamäärän analysoinnissa eli liiketoiminnan kehittämisessä.

Musikaalisuus on ollut läsnä koko elämäni ajan. Musikaalit, oopperat ja erilaiset konsertit ovat lähellä sydäntä. Kun haluan irtaantua työ- ja kotirooleista, pelaan roolipelejä.

VAIHTOEHTOJA osaamisen kehittämiseen ja tilinpäätöksen tueksi

Tilinpäätös-videokoulutusten ja -julkaisujen avulla varmistat tietosi ja osaamisesi siitä, mitä osakeyhtiön, konsernin tai IFRS-konsernin tilinpäätöksessä 2018 tulee huomioida. Tutustu osaamisen kehittämisen tarjontaan.

VIDEOKOULUTUKSET

- Tilinpäätös 2018 (sis. osakeyhtiö, konserni ja IFRS-konserni)
- Osakeyhtiön tilinpäätös 2018
- Konsernitiilinpäätöksen laadinta 2018

ONLINE-JULKAISUT JA PAINETUT KIRJAT

- Osakeyhtiön tilinpäätösmalli 2018
- Bokslutsmodell för aktiebolag 2018
- Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli
- Asunto- ja kiinteistöosakeyhtiön tilinpäätösmalli
- Avoimen ja kommandiittiyhtiön tilinpäätösmalli
- Rahoituslaskelma
- Konsernitiilinpäätöksen erityiskysymyksiä

VIDEOPAKETEISTA HYÖTYÄ KOKO TIIMILLE

Tiimimme käyttää osaamisen ylläpitämiseen ST-Akatemian Yritysverotus-videokoulutuspakettia. Sen avulla pysymme helposti ajan tasalla verotuksen muutoksista, ja sisällöt tukevat hyvin koko tiimimme oppimista.

Katsomme usein uusimman tallenteen yhdessä tiimin kanssa, jonka pohjalta jatkamme keskustellen. Saamme viestin, kun tallenne on julkaistu, jolloin on helppo tehdä yhteinen kalenterivaraus.”

- KAISA POIKELA, Group Financial Controller, Algol Oy

**KYSY LISÄÄ,
AUTAMME
MIELELLÄMME!**

aspa@suomentilintarkastajat.fi,
p. 09 7552 2010
www.stakatemia.fi

21

Tunne tilintarkastajasi -kampanja esittelee nykyisiä ja tulevia tilintarkastajia.

28

Vastuullisuusraportointi-kilpailussa voitokkain oli Nokia.

Kuva iStock

24

Eettiset säännöt ohjaavat tilintarkastajaa.

4 Tervetuloa ammatilliseen kotiin

6 ”Julkishallinto tarjoaa näköalapaikan yhteiskuntaan”
Haastattelussa Erja Viitala

11 Puheenvuoro
Vastuullisuutta ja vastuunottoa
[KATJA HANSKI](#)

12 Lausunnonantajia kuunneltiin
[JARKKO RAITIO](#)

14 Kohti kevyempää tarkastusta
[RIITTA LAINE](#)

16 Opinnäytteitä tilintarkastuksesta
Edwin Sederholmin rahastosta apurahoja opiskelijoille

19 Tunne tilintarkastajasi
Laulava tilintarkastaja ja muita tarinoita

22 ”Läpinäkyvyys vähentää epävarmuutta”
Haastattelussa IFRS Foundationin uusi hallituksen puheenjohtaja Erkki Liikanen

24 Eettiset säännöt tilintarkastajille
[MIRJA FRAKTMAN](#)

28 Vastuullisuus vie menestykseen
Tulevaisuudessa yrityksen arvo muodostuu taseen ulkopuolella.

33 Kolumni
Vastuullinen sijoittaminen kannattaa
[SARI LOUNASMERI](#)

34 Näin syntyi Danske Bankin rahanpesuskandaali
[ANNE VANHALA](#)

39 Lakinurkka
Tieto vähentää tuskaa
[RISTO RUUSKA](#)

40 Tilintarkastus vaikuttaa voitonsiirtoon
Tilintarkastus on keino vähentää sääntöjen kiertämistä.
[HENRIK HÖGLUND JA DENNIS SUNDVIK](#)

42 Täsmennystä kiitos!
Hallinnon tarkastus on keskeinen osa tilintarkastusta.
[RISTO RUUSKA](#)

Kuva iStock

34

Näin syntyi Danske Bankin rahanpesuskandaali

4

Onneksi olkoon!

Tervetuloa ammattilliseen kotiin

Vuoden 2018 tilintarkastajatutkintojen tulokset selvisivät joulukuun alussa. HT- ja HTM-tutkinnon läpäisi 71, KHT-tutkinnon 48 ja JHT-tutkinnon 4 henkilöä. Lisäksi siirtymäkokeessa hyväksyttiin 8 henkilöä. Toimitus onnittelee lämpimästi kaikkia uusia tilintarkastajia.

Suomen Tilintarkastajat ry ja Patentti- ja rekisterihallitus onnittelivat

uusia tilintarkastajia yhteisessä, jo perinteeksi muodostuneessa tilaisuudessa jouluviikolla.

– Tervetuloa tilintarkastajien ammattilliseen kotiin. On hienoa saada uusia, motivoituneita kykyjä tilintarkastusosalalle. Samalla toivotamme teidät lämpimästi tervetulleiksi mukaan yhdistyksen toimintaan, kiteytti toiminnanjohtaja **Sanna Alakare** tunnelmat onnittelupuheessaan. ■

P.S. Toimitus toivottaa menestystä myös uudelle tilintarkastuslautakunnalle, joka valittiin toimikaudelle 2019–2021. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan ohella lautakunta koostuu seitsemästä jäsenestä ja kahdesta pysyvästä asiantuntijasta sekä heidän varajäsenistään.

Vastuullista vuotta 2019

Osallistuin marraskuussa tilintarkastajien maailmankongressiin Sydneyssä. Nelipäiväisen kongressin kantavana teemana oli vastuullisuus ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteet. Tilintarkastajat nähtiin ennen muuta luotettavien taloudellisten tietojen varmentajina ja sitä kautta yritysten vastuullisuuden edistäjinä.

Accountants can save the world, kongressissa hehkutettiin. Tavoitteet on asetettava korkealle!

Vastuullisuus on myös tämän lehden läpileikkaava teema. Vastuullisuus voi tarkoittaa hyvin erilaisia asioita näkökulmasta riippuen, perinteisesti tunnustetaan ainakin taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu.

Katja Hanski katsoo vastuullisuutta tilintarkastajan ja tilintarkastusyhteisön näkökulmasta. Vastuullisuutta on lisäarvon tuottaminen asiakkaalle mutta myös omasta ja työntekijöiden jaksamisesta huolehtiminen. Tilintarkastajan vastuullisuutta on myös toimia eettisten periaatteiden mukaan. Käytäntöjä tilintarkastusyhteisöissä valottavat **Ari Lehto** ja **Tuomas Ilveskoski**.

Suomi ja muut Pohjoismaat ovat vastuullisuuden edelläkävijöitä. Tätä korostavat myös Nokian ja Keskon voitokkaat vastuullisuusraportointitiimit. Kilpailukyky niin asiakkaiden, sijoittajien kuin sitoutuneen henkilöstönkin suhteen perustuu yhä enemmän siihen, kuinka vastuullisesti yritykset toimivat. Vastuullisuuskysymykset eivät ole enää pelkästään suurten yritysten agendalla, vaan yhä enemmän toiminnan keskiössä myös pienillä yrityksillä ja startupeilla.

Suomen Tilintarkastajat ry:ssä vastuullisuuden määrittely on vasta alussa. Mitä vastuullisuus merkitsee tilintarkastajan, tilintarkastusalan tai oman yhdistyksemme näkökulmasta? Näihin kysymyksiin paneudumme vuonna 2019.

Toivotan kaikille lukijoille menestyksestä uutta vuotta. Rakennetaan menestystä vastuullisesti!

SANNA ALAKARE
päätoimittaja

Twitter @SannaAlakare
LinkedIn Sanna Alakare

Profiitti on kolme kertaa
vuodessa ilmestyvä jäsen-
ja sidosryhmälehti.

6

Henkilökuva

Erja Viitala työskentelee Tampereen kaupungin-reviisorina. Työ tarjoaa näköalapaikan koko yhteiskuntaan.

Erja Viitala:

”JULKISHALLINTO TARJOAA NÄKÖALAPAIKAN YHTEISKUNTAAN”

Tampereen kaupunginreviisori Erja Viitala nauttii työstään ja suosittelee julkishallintoa vaihtoehtona kaikille yhteiskunnasta kiinnostuneille tilintarkastajille. Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle julkinen puoli kaipaa uusia työntekijöitä pitämään huolta kuntalaisten asioista.

Meri Nykänen Kuvat Toni Neffling

Tämä on paras näköalapaikka kaupungin toimintaan ja yhteiskuntaan, sanoo **Erja Viitala** työhuoneessaan Tampereen keskustassa. Hän työskentelee Tampereen kaupunginreviisorina ja nauttii työstään julkisella puolella. Viitala johtaa pientä tarkastustoiminnan yksikköä, jossa työskentelee neljä ihmistä.

Talon ulkopuolella rakennetaan kaupungille uutta raitiovaunuverkostoa, ja täällä sisällä valvotaan, että kiskot rakentuvat kaikkien lakien ja määräysten mukaan. Tiivistettynä kaupunkikonsernin toimintaa ohjeistetaan, valvotaan, arvioidaan ja tarkastetaan seuraavasti:

Kaupungin hallinnosta ja taloudesta vastaa kaupungin hallitus, ja se yhdessä konsernijohtoon kanssa johtaa kaupunkikonsernin toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kaupungin hallitus huolehtii kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä, konsernijohto puolestaan vastaa konsernivalvonnan järjestämisestä.

Kaupunginhallituksen, tarkastustoimikunnan ja pormestarin alaisuudessa on sisäinen tarkastus, joka arvioi, varmistaa sekä konsultoi kaupunkikonsernin toimintaa ohjelmansa ja johdon tarpeiden mukaan.

Valtuuston alaisuudessa on tarkastuslautakunta, joka arvioi valtuuston tavoitteiden toteutumista ja toiminnan tuloksellisuutta. Arviointien yhteenveto julkaistaan arviointikertomuksena.

Tarkastuslautakunta kilpailuttaa kaupungin ja tytäryhteisöjen lakisääteisen hallinnon, kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilintarkastuksen. Tilintarkastaja tarkastaa, onko tilinpäätös lain mukainen ja onko toiminnassa noudatettu sääntöjä ja ohjeita.

Arviointikertomus syntyy yhdessä

Erja Viitalan tiimi valmistee kaikki asiat, jotka tarkastuslautakunta käsittelee. Työn merkittävin osuus on arviointikertomuksen koostaminen, jonka takia kokoustaataan parikymmentä kertaa vuodessa. Keväisin kertomus koostetaan yhdessä.

Tarkastuslautakunta valitsee käsiteltävät aiheet ja arviointikohteen kanssa käydään ennakkokeskustelut.

- Kohde konserniyhteisöistä voi olla esimerkiksi Visit Tampere Oy tai Raitiotie. Keskusteluissa ovat läsnä sekä yhtiön että kaupungin edustajat, jotka kertovat, miten yhteisön valtuustotavoitteet toteutuvat ja onko toiminta tuloksellista, Erja Viitala kertoo.

Arviointitilaisuudessa tarkastuslautakunnan jäsenet saavat tentata kohteelta asioita, jonka jälkeen arviointi virkamiestyönä jatkuu.

Arviointikertomuksen lisäksi Viitalan tiimin työhön kuuluu esimerkiksi uutena asiana sidonnaisuusilmoituksesta huolehtiminen: järjestelmän tekeminen sekä kokoominen ja tiedottaminen kerran vuodessa.

- Avustamme myös tilintarkastajaa eli teemme myös ihan tilintarkastustyötä. Pohdimme yhdessä tilintarkastusyhteisön kanssa jatkuvasti, onko joitain asioita, jotka hoituvat helpommin meiltä kuin tilintarkastustoimistolta.

Julkisen puolen erityispiirteitä

Hallinnon tarkastus on keskeinen osa julkisen puolen tilintarkastusta. Käytännössä se tarkoittaa esimerkiksi viranhaltijoiden päätösten valvontaa.

- Päätöksiä ohjaavat keskeiset lait, kuten kuntalaki, hankintalaki ja hallintolaki, joiden pohjalta katsotaan, että kaikki on mennyt oikein. Jos on esimerkiksi ostettu maata, niin katsomme, että myös päätöksen jälkeen on tehty tarpeelliset toimet, kuten haettu lainhuutoa, Viitala kuvailee.

Julkisella puolella tilintarkastaja joutuu kiinnittämään huomiota hyvin erilaisiin asioihin yksityiseen puoleen verrattuna. Yksi esimerkki on EU-tuet ja niiden käytön valvominen. Suomi on ollut yli 20 vuotta EU:n jäsen, ja tänä aikana monet kunnat ovat hyötäneet merkittävästi erilaisista tuista. Ikävä kyllä tukijärjestelmää on myös käytetty väärin monissa Euroopan maissa.

Viitala näkee, että käytännöt ovat onneksi kehittyneet vuosien aikana parempaan suuntaan. Hän muistelee aikaa yli kymmenen vuotta sitten, jolloin hän saattoi saada eteensä mapillisen hajanaisia papereita ja puutteellisia tietoja, joista olisi pitänyt tehdä tilintarkastus seuraavaksi päiväksi.

- Sehän ei tietenkään onnistunut. Nykyään ohjeistetaan jo etukäteen, miten asia kannattaa hoitaa, ja pidemmissä hankkeissa on välitilintarkastuksia. Tämä auttaa huomaamaan ajoissa, jos joihin on vialla.

EU voi periä tukia jälkikäteen takaisin, mikä ei ole kenenkään etu. Siksi on tärkeää, että asiat hoidetaan kunnolla ja oikeassa järjestyksessä.

- On hyvä, että ulkoinen tarkastaja on mukana alusta pitäen ja katsoo kokonaisuuden matkan aikana, Viitala sanoo.

Julkisella puolella annetaan myös huomattavasti enemmän mukautettuja tilintarkastuskertomuksia kuin yksityisellä puolella. Viitala viittaa tutkimukseen, jonka mukaan joka neljäs tilintarkastuskertomus kunnissa sisältää jonkinlaisen mukautuksen.

- Meillä täällä Tampereella voi käydä esimerkiksi niin, ettei määrärahan ylittämiseen haeta ylitysoikeutta. Laki lähtee kuitenkin siitä, että pitää noudattaa budjettia ja valtuuston päätöksiä.

Kuva iStock

Julkisella puolella tilintarkastaja joutuu kiinnittämään huomiota hyvin erilaisiin asioihin yksityiseen puoleen verrattuna.

Silloin tilintarkastajan pitää kommentoida asiaa, sillä lähtökohtana on lain noudattaminen.

Sote-uudistus tuo eroja kuntien välille

Suomessa on valmisteltu pitkään maakunta- ja sote-uudistuksia. Tavoitteena on, että uusi malli on käytössä vuonna 2021. Siitä lähtien maakunnat vastaavat kuntien sijaan sosiaali- ja terveystalouksista. Miten suuret uudistukset näkyvät kuntatalouden valvonnassa?

Erja Viitala sanoo, että maakunnissa tarkastus ja arviointi tehdään samalta pohjalta kuin kuntalaissa. Se on hänen mielestään hyvä lähtökohta. Uutena lakisäätöisenä asiana on tullut sisäisen tarkastuksen järjestäminen.

- On hyvä, että taloutta tarkistetaan tarvittaessa vuoden aikana, kunhan ei neljää kertaa vuodessa. Ennakointi on hieno asia.

Uudistus tarkoittaa myös sitä, että kunnille jäävät yleiset ennaltaehkäisevät terveystalouksien palvelut. Viitala ei ole aivan varma, miten kunnat pystyvät tämän toteuttamaan, edistääkö se tasa-arvoa kuntalaisten välillä ja riittävätkö kuntien resurssit.

- Kuntien välillä voi tulla eroa, sillä pienillä kunnilla ei ole juuri nyt kovin helppoa. Suurin osa niistä kärsii väen vähenemisestä ja elinvoiman hiipumisesta. Tampereella-kin näkyy nyt se, että muuttoliike keskittyy kaupunkeihin.

Mikroyritykset ovat myös tilintarkastusvelvollisia

Työ- ja elinkeinoministeriö luonnosteli vuoden 2018 alussa esityksen, jossa ehdotettiin mikroyritysten rajaamista tilintarkastusvelvollisuuden ulkopuolelle. Marraskuussa 2018 hallitus kui-

Hallinnon tarkastus on keskeinen osa julkisen puolen tilintarkastusta.

Kuka?

Erja Viitala

- Tampereen kaupunginreviisori. Työskennellyt Tampereen kaupungilla 12 vuotta.
- Työskennellyt myös Kärkölen kunnassa kunnansihteerinä sekä kunnanjohtajan sijaisena ja tilintarkastusyhteisössä.
- Koulutukseltaan hallintotieteiden maisteri.
- Julkishallinnon tarkastajat ry:n hallituksen puheenjohtaja.
- Harrastaa vapaa-ajallaan muun muassa "epävirkamiesmäisten" juhlien järjestämistä kaveriporukalla. Teemana on ollut muun muassa Oktoberfest.

tenkin päätyi lausuntopöytälauteen perusteella siihen, ettei se anna eduskunnalle lakiesitystä, joka olisi poistanut tilintarkastusvelvollisuuden mikroyrityksiltä.

Myös Erja Viitala kirjoitti syksyn aikana aktiivisesti lausuntoja, sillä hänen mielestään tilintarkastusvelvollisuuden poistaminen olisi ollut erittäin harmillista.

- Kaiken julkisen toiminnan pitäisi olla läpinäkyvää ja sellaista, että sitä pääsee tarkastamaan. Silloin ei tarvitse arvuutella, tapahtuuko väärinkäytöksiä vai ei.

Työ- ja elinkeinoministeriö päätti asettaa työryhmän valmistelemaan varsinaista tilintarkastusta kevyemmän, lakisääteisen tarkastuksen mahdollisuutta pienille yrityksille. Viitalan mukaan tämä oli hyvä päätös.

- Pienet mikroyritykset tulevat jatkossakin tilintarkastetuiksi, mutta hallinnon taakka niille on vähäinen. Tällä varmistetaan, että esimerkiksi Tampereella voidaan hankkia pieniltä yrityksiltä vaikka fysioterapiapalveluja asiakkaille ja yhtiön kevyellä tilintarkastuksella voidaan varmistua toiminnan lainmukaisuudesta. Kuntalain mukaan kunnat ovat vastuussa kaikesta järjestämästään toiminnasta.

Osaavaa väkeä on liian vähän

Tilintarkastajien tutkintojärjestelmä uudistui vuonna 2016, mikä vaikutti myös julkiselle puolelle tähtääviin tilintarkastajiin. Erja Viitala harmittelee kaksiportaista tutkintojärjestelmää.

- Tutkinto ei ole enää niin yksinkertainen ja selkeä kuin aiemmin. Nyt täytyy tehdä kaksi tutkintoa eli enemmän töitä kuin aiemmin.

Viitala myös toivoo, että valvonnasta vastuussa olevassa Patentti- ja rekisterihallituksessa olisi tarpeeksi julkisen puolen osaajia. Tällä hetkellä sitä ei hänen mielestään ole niin paljon kuin pitäisi olla. Resursointi näyttää olevan liian tiukkaa.

- Julkisella puolella on kuitenkin sen verran erityyppisiä asioita yksi-

tyiseen puoleen verrattuna, että tämän puolen erityisosaajia pitäisi myös löytyä.

Suurin huoli Viitalalla on siitä, löytyykö julkishallinnon tilintarkastajia tarpeeksi tekemään kaiken työn. Moni on jäämässä eläkkeelle, eikä nuoria ole saatu tarpeeksi mukaan suorittamaan tutkintoa.

- Auktorisointiin liittyvät koulutus- ja kokemusvaatimukset julkiselta puolelta ovat vähentyneet, mikä on harmillista. Tilintarkastajan täytyy opetella julkisen puolen asioita omatoimisesti. Tämä on niin laaja kenttä, että osattavaa on paljon.

Viitala pohtii, miten nuoret kiinnostuisivat julkisen puolen tilintarkastuksesta enemmän. Hän pitää sitä itse "älyttömän mielenkiintoisena": kunnissa kulkevat isot liikevaihdot ja samalla saa läpivalaisun yhteiskunnan toiminnasta. Asiakkaina ovat kuntalaiset, joiden hyväksi asioita nostetaan esiin ja kehitetään. Se on kiinnostavaa ja motivoivaa. ■

Vastuullisuutta ja vastuunottoa

Sain tehtäväkseni pohtia vastuullisuutta lehden teeman mukaisesti. Jokaisen oikeus ja velvollisuus on miettiä vastuullisuutta oman toimintansa osalta. Entä mitä vastuullisuus tarkoittaa usein konservatiiviseksi ja kovaksikin miellettyssä tilintarkastuksessa?

Vastuullisuutta on tuottaa asiakkaalle lisäarvoa

Vastuullisuutta on tehdä tilintarkastustyö tehokkaasti, ammattitaitoisesti ja objektiivisesti – ammatillista kriittisyyttä unohtamatta.

Tilintarkastusta tehdään hyvän tilintarkastustavan mukaisesti, tämä on osa tilintarkastajan vastuullisuutta. Hyvä tilintarkastustapa tarkoittaa lain, eettisten sääntöjen sekä erilaisten suositusten ja ohjeiden noudattamista. Myös kansainväliset tilintarkastusalan standardit, tarkoituksenmukaisessa laajuudessa sovellettuina, ovat osa sitä.

Lisäarvon tuottamisen asiakkaalle näen merkittävänä osana tilintarkastajan vastuullisuutta. Panos-hyötysuhteen tulee olla tasapainossa. Vastuullisuutta on suorittaa tilintarkastus sopivalla tarkkuudella, työtä ja sovellettavia standardeja skaalaten. Tilintarkastaja tietää yrityksen asioista paljon, ja häntä sitoo salassapitovelvollisuus. Tilintarkastajan vastuullisuutta on esittää asiakkaalle vaihtoehtoisia toimintatapoja ja uusia näkökulmia, päätöksenteon jäädessä kuitenkin asiakkaalle.

Asiakkaan kuuntelu on tärkeää. Vastuullisuutta on toimia empaattisesti ja ystävällisesti, vaikka välillä joutuu-kin tekemään kipeitä, asiakkaan toimintaa mahdollisesti vaikeuttavia ratkaisuja.

Työnantajan vastuullisuutta on henkilöstöstä huolehtiminen

Tilintarkastus on kausiluonteista ja tiukkojen aikataulujen sävyttämää. Tilintarkastajat, varsinkin nuoret, ovat työssään ihailtavan innokkaita, ja omasta jaksamisesta huolehtiminen voi unohtua. Työnantajan vastuullisuutta on huomioida mahdollisuuksien mukaan henkilöstön erilaisia elämäntilanteita ja tarpeita, tasapuolisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen pyrkien.

Vastuullisuutta on myös henkilöstön koulutuksesta ja kehittämisestä huolehtiminen. Opastaminen ja palautteen antaminen osana jokapäiväistä työtä ovat osa tätä vastuuta.

Tilintarkastaja kohtaa vaikeita, tulkinnanvaraisia kysymyksiä, joihin ei ole yhtä oikeaa vastausta. Näissä tilanteissa kollegat ovat ensiarvoisen tärkeitä. Vastuullisuutta on pysähtyä ja antaa aikaa ja apua kollegalle, sekä myös itse rohkeasti pyytää apua muilta.

Älä unohta vastuullisuutta itseäsi kohtaan

Kiireiden keskellä on lopulta tärkeää kuunnella itseään ja perhettään. Vastuullisuutta on huolehtia siitä, että työn ohella on muutakin elämää. Työn, vapaa-ajan ja perheen tulisi olla tasapainossa. Omaa jaksamistaan kannattaa vaalia ja karata välillä iloa ja energiaa tuottavien asioiden pariin. Minulle tällaisia ovat luonnossa liikkuminen ja tanssiminen.

KATJA HANSKI

Kirjoittaja toimii Nexia Oy:n toimitusjohtajana ja tilintarkastajana.

LAUSUNNONANTAJIA KUUNNELTIIN

Tilintarkastusrajat säilyvät ennallaan. Tilintarkastusvelvollisuuden rajaamista koskeva lakihanke ei edennyt eduskuntaan hankkeen laajasta vastustuksesta johtuen. Kevyemmän tarkastuksen mahdollisuutta pienimmille yrityksille ryhtyy selvittämään uusi työryhmä.

Jarkko Raitio

Tilintarkastusrajat ovat puhututtaneet tilintarkastusalaan jo useamman vuoden. Välitilinpäätös asialle saatiin 16.11.2018, kun työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) tiedotti keskeyttäneensä tilintarkastusrajojen korottamiseen johtavan lakihankkeen. Asiaa ei kuitenkaan kokonaisuudessaan haudattu. TEM perustaa uuden työryhmän, joka saa tehtäväkseen valmistella varsinaista tilintarkastusta kevyemmän, lakisääteisen tarkastuksen mahdollisuutta pienille yrityksille.

Ennakkotietojen mukaan virkamiehistä ja etujärjestöjen edustajista koostuva työryhmä saa tehtäväkseen selvittää tilintarkastajan tekemän kevyemmän tarkastuksen mahdollisuutta varsinaisen tilintarkastuksen sijaan ja tarkistaa nykyisiä tilintarkastusvelvollisuuden rajoja.

Työryhmän on huomioitava sääntelyn vaikutukset harmaaseen talouteen sekä vuonna 2007 tilintarkastuslakiin tehtyjen muutosten vaikutukset. Vuonna 2007 luovuttiin niin sanotusta maallikkotilintarkastuksesta, mutta velvollisuutta käyttää auktorisoitua tilintarkastajaa laajennettiin.

Mitä tilintarkastusrajojen nostaminen olisi tarkoittanut?

Suomessa yhteisöt, kuten osakeyhtiöt, ovat lähtökohtaisesti tilintarkastusvelvollisia. Pienimmät yhteisöt voivat kuitenkin jättää tilintarkastuksen suorittamatta. Tilintarkastajaa ei tarvitse valita, jos yhteisön liikevaihto on alle 200 000 euroa, taseen loppusumma 100 000 euroa ja henkilöstö enimmillään kolme. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi (HE-luonnos, 22.8.2018) näitä tilintarkastusrajoja ehdotettiin korotettavaksi siten, että liikevaihtoraja olisi nostettu 700 000

euroon, tase 350 000 euroon ja henkilöstö 10:een.

Ehdotettu muutos olisi kohdistunut osakeyhtiöihin, avoimiin yhtiöihin ja kommandiittiyhtiöihin. Tilintarkastusvelvollisten yritysten määrä olisi tippunut 63 000 yrityksestä 26 000 yritykseen, eli pudotusta olisi ollut lähes 60 prosenttia.

Ehdotusta vastustettiin laajasti

Ehdotus tilintarkastusrajojen korottamiseksi perustui tammikuussa annettuun työryhmämietintöön, jossa ehdotettiin täysin samoja raja-arvoja kuin myöhemmin HE-luonnoksessa. Jo työryhmämietintö sai osakseen laajaa kritiikkiä. Sitä vastustivat muun muassa valtiovarainministeriö, verohallinto, harmaan talouden selvitysyksikkö, sisäministeriö, Finanssialary, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Asiakastieto Oy, Yritystutkimus ry, Finnvera Oyj, Suomen Tilintarkasta-

jat ry sekä useat yksittäiset tilintarkastusyhteisöt. Lausunnoissa perusteltiin selkeästi, miksi tilintarkastusrajoja ei tulisi nostaa.

Rajojen nostamisen puolesta puhuivat etenkin Suomen Yrittäjät, Keskuskauppakamari ja Taloushallintoliitto. Kokonaisuudessa kannat jakautuivat 21 korotusta vastaan ja 7 korotuksen puolesta.

Norminpurun hengessä

Tilintarkastusrajanhanke nousi esiin myös kevään 2018 kehysriihessä. Norminpurun hengessä tilintarkastusrajojen korottaminen nähtiin mahdollisuutena keventää yritysten hallinnollista taakkaa. Ministeriöillä oli luonnollisesti paineita saavuttaa omat sisäiset tavoitteensa. Työryhmämuistion saaman laajan vastustuksen jälkeen oli kuitenkin yllätys, että tilintarkastusrajanhanketta jatkettiin.

Tilintarkastuksen merkitys tunnistettiin

Elokuussa annettua HE-luonnosta vastustavien tahojen määrä ja laatu (jos ilmaisu sallitaan) kasvoi entisestään.

Tilintarkastusrajojen korottamista vastustivat tai siitä esittivät epäilynsä muun muassa valtiovarainministeriö, verohallinto, harmaan talouden selvitysyksikkö, sisäministeriö, Poliisihallitus, Finanssiala ry, Suomen Asianajajaliitto ja Suomen Tilintarkastajat ry.

Monessa lausunnossa tilintarkastusvelvollisuuden kaventaminen nähtiin suurena muutoksena, jonka vaikutuksia ei ollut arvioitu. Tilintarkastuksella nähtiin HE-luonnoksessa esitettyä monipuolisempi rooli yhteiskunnassa. Monissa lausunnoissa tuotiin esiin myös tilintarkastusta kevyempien, mutta edelleen tilintarkastajan tekemien tarkastusvaihtoehtojen selvittäminen.

Järkiratkaisu

Hallituksen ratkaisu lakihankkeen keskeyttämisestä oli oikea. Lausunkierroksilla annettujen palautteiden perusteella sitä voidaan pitää hyvin perusteltuna ja ymmärrettävänä. Lausunnonantajia kuultiin ja kuunneltiin. ■

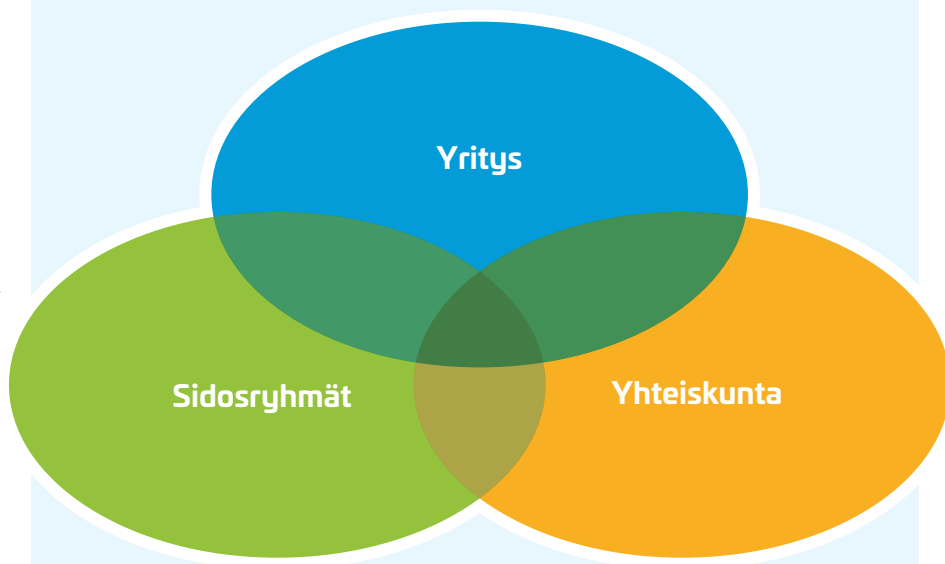

Jarkko Raitio
KTT

Jarkko Raitio toimii asiantuntijana Suomen Tilintarkastajat ry:ssä.

Tilintarkastuksen merkitys on moniulotteinen

Tilintarkastus sisältää yhteisön tilinpäätöksen, kirjanpidon ja hallinnon tarkastamisen. Tilintarkastuksen merkitystä voidaan lähestyä useasta näkökulmasta.

1

Yritysrelaatio

Tilintarkastajan ja tilintarkastusasiakkaan välillä vallitsee toimeksiantosuhde. Tilintarkastuksella varmennetaan sitä, että yrityksen talousasiat ovat kunnossa.

2

Sidosryhmärelaatio

Tilintarkastuksen merkitys heijastuu yhteisön sidosryhmäsuhteisiin. Se lisää luottamusta yritystä kohtaan esimerkiksi rahoituksen saannin tai hinnoittelun yhteydessä.

3

Yhteiskunta-relaatio

Tilintarkastuksella on merkitystä koko yhteiskunnan kannalta. Tilintarkastus lisää luottamusta eri toimijoihin ja vaikuttaa osaltaan esimerkiksi siihen, että verotus menee oikein. Tilintarkastuksella on välillistä vaikutusta myös niille, jotka eivät ole tilintarkastajaa koskaan tavanneetkaan.

**Tutustu
kyselyyn**

Tutustu sidosryhmäkyselyn tuloksiin. Onnea voittajille!

Teetimme syksyllä 2018 sidosryhmäkyselyn tilintarkastuksen merkityksestä. Kyselyyn osallistuneiden kesken arvoimme kolme lahjakorttia, jotka matkasivat Helsinkiin, Ojakkalaan ja Seinäjoelle. Onnittelut voittajille ja kiitokset kaikille kyselyyn vastanneille.

VAIHTOEHTONA KEVYEMPI TARKASTUS

Tilinpäätös voidaan varmentaa tilintarkastuksen sijaan esimerkiksi kevyemmällä yleisluonteisella tarkastuksella. Eri vaihtoehtojen soveltuvuutta pienimmille yrityksille pohditaan parhaillaan. Huomioon on otettava muun muassa suomalainen toimintaympäristö.

Riitta Laine

Tilintarkastuksen lakisääteiset rajat päädyttiin pitämään ennallaan. Lakihankkeen aikana tunnistettiin kuitenkin huoli siitä, että tilinpäätösten varmentaminen tilintarkastamalla saattaa olla pienille yrityksille ylivoimainen.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa lähiaikoina työryhmän selvittämään tilintarkastusta kevyemmän tarkastuksen mahdollisuutta pienimmille yrityksille. Suomen Tilintarkastajat ry pitää selvitystyötä erittäin tervetulleena. Tilintarkastusala uudistuu muun yhteiskunnan muuttuessa, ja on perusteltua mitoittaa tilinpäätöksen tarkastus muun muassa yrityskoon mukaan.

Varmennustavat vaihtelevat maittain

Sekä tilintarkastuksen lakisääteiset rajat että tavat varmistaa taloudellisen raportoinnin luotettavuus vaihtelevat maittain. Monissa Euroopan maissa tilintarkastuksen rajat ovat Suomea korkeammat. Niissäkin pienimpien yritysten on yleensä hankittava tilinpäätökselleen jokin tilintarkastajan tekemä varmennus.

Esimerkiksi Virossa pienimmät yritykset voivat tilintarkastuksen sijaan teettää niin sanotun yleisluonteisen tarkastuksen (*review*) ja Tanskassa laajennetun yleisluonteisen tarkastuksen (*extended review*). Joissain maissa, kuten Ranskassa, on laadittu oma, kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja kevyempi standardi pienten yritysten tilintarkastukselle. Isossa-Britanniassa on annettu lisäohjeistusta siitä, miten kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja voidaan soveltaa pienten yritysten tilintarkastuksissa.

Suomalainen toimintaympäristö on huomioitava

Tilinpäätös voidaan siis varmentaa monin eri tavoin. Selvitettäessä mahdollisia vaihtoehtoja on otettava huomioon sekä tilinpäätösten laatijoiden että niiden käyttäjien tarpeet. Vaihtoehtoja vertailtaessa on huomioitava varmennuspalvelun soveltuvuus suomalaiseen toimintaympäristöön esimerkiksi hallinnon tarkastuksen osalta. Lisäksi on määriteltävä, kuinka vertailukelpoisen viitekehyksen halutaan olevan kansainvälisesti.

Kevyempi tarkastus tilintarkastuksen vaihtoehtona

Kansainvälisten tilintarkastusalan standardien mukaan tilinpäätös voidaan varmentaa joko tilintarkastuksella tai yleisluonteisella tarkastuksella. Jälkimmäisestä voidaan maallikkotermein puhua kevyempänä tarkastuksena. Molemmat lisäävät tilinpäätöksen käyttäjien luottamusta siihen, että yrityksen tilinpäätös on laadittu sovellettavan tilinpäätösnormiston eli käytännössä kirjanpitolain tai IFRS:n mukaisesti. Molemmat varmennustavat kuuluvat kansainvälisessä viitekehyksessä samaan varmennustoimemaksiantojen ryhmään, mutta tilintarkastukseen sovelletaan ISA-standardeja ja yleisluonteiseen tarkastukseen ISRE-standardeja.

Tilintarkastuksen ja yleisluonteisen tarkastuksen merkittävin ero on siinä, minkä tasoisen varmuuden ne tuottavat. Tilintarkastuksen tuottama varmuus tilinpäätöksen oikeellisuudesta on korkea eli tilintarkastusstandardien

kielellä kohtuullinen. Yleisluonteisen tarkastuksen tuot-
tama varmuus on rajoitettu. Se voi kuitenkin olla riittävä
sekä omistajien että muiden sidosryhmien näkökulmasta,
kun kyseessä on mikro- tai pienyritys.

Käytännössä varmuuden taso näkyy tilinpäätöksen
käyttäjälle tarkastuksesta annettavassa lausunnossa.

- Tilintarkastuksesta annettava lausunto:
”Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös antaa
oikean ja riittävän kuvan yhtiön toiminnan tuloksesta ja
taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilin-
päätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja
täyttää lakisääteiset vaatimukset.”
- Yleisluonteisesta tarkastuksesta annettava lausunto:
”Yleisluonteisen tarkastuksemme perusteella tietoomme
ei ole tullut mitään, mikä antaisi meille syytä epäillä
tilinpäätös anna Suomessa voimassa olevien tilinpäätök-
sen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeita ja
riittäviä tietoja yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudelli-
sesta asemasta.”

Tilintarkastaja tekee ammatillisen harkintansa mukaan
tarkastusta siten, kuin on tarpeen riittävän varmuuden
saavuttamiseksi. Tilintarkastus edellyttää syvällisempiä ja
laajempia tarkastustoimenpiteitä kuin rajoitetun varmuu-
den tuottava yleisluonteinen tarkastus. Yleisluonteinen
tarkastus muodostuu ensisijaisesti tiedusteluista ja ana-
lyyttisistä toimenpiteistä, kuten erilaisten suhdelukujen
laskemisesta sekä tilastollisia menetelmiä hyödyntävien

analyysien tekemisestä. Tarkastusta tehdään kuitenkin
aina muun muassa lähipiiriin, väärinkäytöksiin, toimin-
nan jatkuvuuteen sekä merkittäviin, epätavallisiin ja
monimutkaisiin tapahtumiin liittyen.

Mikä olisi Suomen malli?

Yleisluonteista tarkastusta voidaan laajentaa lisäämällä
siihen esimerkiksi hallinnon tarkastusta ja yksityiskohtien
tarkastusta. Yksityiskohtien osalta tilinpäätösten laatijat ja
käyttäjät voisivat pitää hyödyllisinä muun muassa pank-
kitilien ja -lainojen, liikevaihdon, työnantajavelvoitteiden,
verojen sekä riita- ja oikeudenkäyntikysymysten tarkasta-
mista.

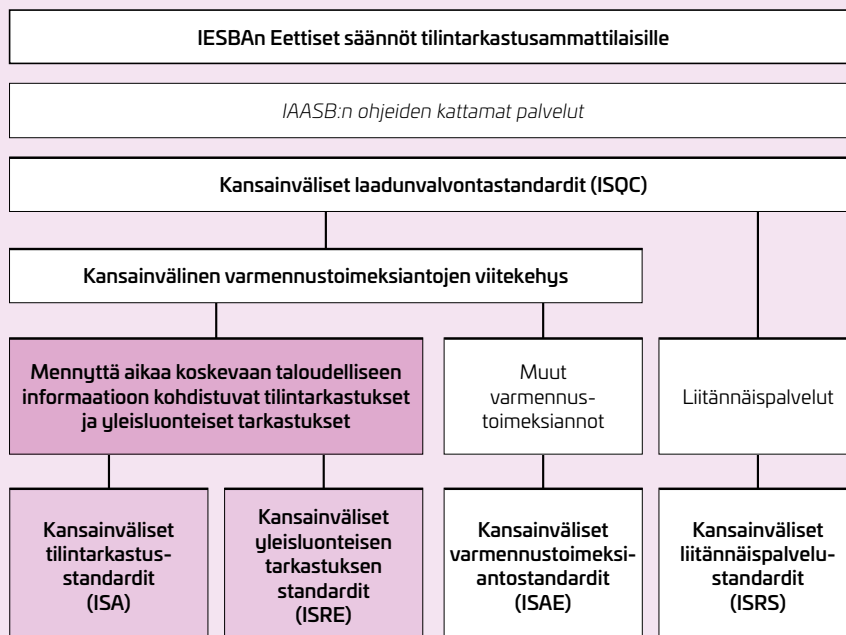
Mihin tahansa ratkaisuun ministeriön asettama työ-
ryhmä päätyykään, tilinpäätösten oikeellisuus on syytä
varmentaa jatkossakin tilintarkastajan toimesta. Tilintar-
kastajan tuottama varmennuspalvelu tuottaa lisäarvoa
tilinpäätösten laatijoille ja käyttäjille. ■

Riitta Laine
KHT

Riitta Laine toimii tilintarkastusasiiantuntijana
Suomen Tilintarkastajat ry:ssä.

Kansainväliset tilintarkastusalan standardit

Millaisia varmennus- ja
liitännäispalveluita tilintar-
kastaja voi tarjota ja miten
kansainväliset tilintarkas-
tusalan standardit niitä
ohjaavat?

Lue lisää

OPINNÄYTTEITÄ TILINTARKASTUKSESTA

Yhdistyksemme myönsi viime vuonna apurahoja neljälle opinnäytetyön tekijälle: Heidi Hoppu-Vuorela, Laura Hanninen, Jenni Jääskö ja Mika Koskinen. Lue heidän opinnäytteistään!

Paula Hämäläinen

Hyvän tilintarkastustavan sisältö uudella tavalla

Heidi Hoppu-Vuorelan (Aalto-yliopisto) pro gradu käsittelee hyvän tilintarkastustavan osa-alueita, joihin TILAn ja PRH:n tilintarkastuslautakunnat ovat kiinnittäneet huomiota ratkaisukäytännöissään vuosina 2007–2016.

Heidi kertoo:
”Tein gradussani johtopäätöksiä, mikä on TILAn ja PRH:n tilintarkastuslautakunnan mukaan hyvää tilintarkastus-

tapaa. Lähes kaikki huomautukset koskivat ammattitaidon puutetta, huolimattomuutta ja virheellistä raportointia. Usein tilintarkastajan tekemään virheeseen on liittynyt jokin seuraamusta lieventävä asia.

On vaikeampaa arvioida yksiselitteisesti sitä, onko tilintarkastaja tehnyt tarkastusprosessin aikana olennaisen virheen, kuin sitä, onko hänellä oikeus tilintarkastaa tietty kohde.”

Lue lisää

Miten tilintarkastajat suhtautuvat ohjelmistorobotiikkaan?

Laura Hannisen (Itä-Suomen yliopisto) pro gradu käsittelee robotiikan hyödyntämistä tilintarkastuksessa. Tutkimus selvittää, miten ja missä tilintarkastuksen prosesseissa robotiikkaa voitaisiin hyödyntää sekä mitä hyötyjä ja haasteita robotiikan hyödyntämiseen liittyy.

Laura kertoo: ”Tilintarkastustyön luonne tulee muuttumaan.

Ohjelmistorobotiikan ei kuitenkaan uskota johtavan merkittäviin irtisanomisiin alalla.

Tilintarkastajat uskovat, että heiltä odotettavat taidot tulevat tulevaisuudessa muuttumaan. Haastatteluihin osallistuneet henkilöt uskovat, että ohjelmistorobotiikan käyttö jää tilintarkastusyhteisöissä enemmän it-osaston ja back office -henkilöstön huolehdittavaksi. Erilaisten datan luku- ja käsittelytaitojen merkitys tulee korostumaan tulevaisuudessa.”

Lue lisää

Tilintarkastajien saamien sanktioiden syyt ja seuraukset

Jenni Jääskö (Oulun yliopiston kauppakorkeakoulu) tekee väitöskirjaa tilintarkastajien saamista sanktioista. Väitöskirja koostuu kolmesta artikkelitutkimuksesta, joissa tutkitaan sanktioiden syitä ja seurauksia erityisesti tilintarkastajan sekä tilintarkastajan asiakasportfolion näkökulmasta.

Jenni kertoo: ”Tilintarkastajien saamat sanktiot saattavat horjuttaa yleistä luottamusta tilintarkastajiin. Vaikka siitä voidaankin kiistellä, ovatko sanktiot aina osoitus heikosta laadusta, niin ainakin niiden lähettämä signaali on negatiivinen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, etteivät ihmiset useinkaan tiedä tilintarkastajien saamista sanktioista. Jos näin on, ei pelkoa luottamuksen menettämisestä ole, mutta myös sanktioiden merkitys jää suurelta osin kyseenalaiseksi.”

Lue lisää

Kuva: Anna Musunen

Kunnan tilintarkastuskertomus – puumerkki vai laajempi selvitys?

Mika Koskinen (Tampereen yliopisto) tutkii pro gradussaan kuntien tilintarkastuskertomusta sekä mahdollisuutta ottaa kuntien tilintarkastuskertomuksiin käyttöön PIE-asetuksen mukaiset Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat (KAM). Kertomusmalleja tutkitaan informaatioarvon ja tilintarkastuksen odotuskuilun näkökulmasta.

Mika kertoo: ”Tutkin, miten tilintarkastajat ja kunnanvaltuutetut kokevat kuntien vakiomu-

toisen tilintarkastuskertomuksen hyödyllisyyden ja millaisia toiveita ja odotuksia heillä olisi tilintarkastuskertomuksen kehittämiseksi. Lisäksi tutkin, miten KAM-raportoinnin tuonti pystyisi vastaamaan näihin haastateltujen toiveisiin ja odotuksiin ja miten KAM-raportoinnin käyttöönotto vaikuttaisi tilintarkastuksen odotuskuiluun. Tutkimus valmistuu syksyllä 2019.”

Mika bloggaa aiheesta syksyllä 2019.

**Seuraa
blogiamme**

Apurahoja tilintarkastusalan opiskelijoille

**Lue lisää
rahastosta**

- Edwin Sederholmin rahasto tukee korkeakouluopiskelijoita myöntämällä apurahoja tilintarkastusalan koulutus- ja tutkimustoimintaan.
- Hakija voi olla opinnäytetyöntekijä, vastavalmistunut tai jatko-opiskelija.
- Rahastosta jaetaan vuosittain 3 kappaletta 500 euron apurahaa.
- Vuoden 2019 apurahoja voi hakea huhtikuulle saakka.

TUNNE TILINTARKASTAJASI

Tilintarkastajaksi voi päätyä monella tapaa. Lue oopperaa harrastavan Teemun ja tilintarkastaja-assistenttien Annikan ja Sinin tarinat.

Paula Hämäläinen

Teemu Suoniemi:

”Oopperaharrastus tuo iloa myös työhön”

Miten päädyit tilintarkastajaksi?

Tilintarkastajaksi päädyin aikanaan opiskelukaverin kautta, kun hänen tuttavansa etsi nuorempaa tarkastajaa tilintarkastustoimistoonsa. Olin työskennellyt jo useamman vuoden ajan niin opiskelujen ohessa kuin opiskelun jälkeen tilitoimistossa sekä asiakasyhtiöiden taloushallinnon tehtävissä, joten taloushallinnon tehtävät olivat jo tuttuja.

Missä työskentelet ja millaista työsi on?

Olen toiminut lähes koko urani Pirkanmaan alueella, ja asiakaskuntani on koostunut pääosin omistajayrittäjien yrityksistä. Viime vuosina suurempien yhtiöiden osuus on kasvanut, ja osa työpäivistäni suuntautuu pääkaupunkiseudulle. Tilintarkastaja edustaa yhtiötä ja on omistajan käytössä ympäri vuorokauden samaan tapaan kuin yhtiön toimitusjohtaja. Yrittäjät liian harvoin käyttävät mahdollisuutta keskustella kaikista yhtiötä koskevista asioista myös tilintarkastajan kanssa.

Mitä harrastat?

Harrastan oopperaa sekä koluan kotimaisia ja ulkomaisia golfkenttiä. Oopperaharrastus alkoi vuonna 2001 Tampereen oopperan kuorosta, ja vuosina 2011-2012 lauloin myös Savonlinnan oopperajuhlien kuorossa. Tampereella

Teemu Suoniemi on laulava tilintarkastaja. Vasemmalla Saara Kiiveri.

esitykset ajoittuvat helmi-maaliskuuhun, mikä on tilintarkastuksen ruuhkahuippua, ja olenkin joutunut jättämään muutaman vuoden väliin.

Oopperasta en voi kuitenkaan millään luopua täysin ja olinkin solistina lokakuussa 2018 Aleksanterin teatterissa Verdin Don Carlos -oopperassa.

Tilintarkastaja ja oopperalaulaja – siis mitä yhteistä?

Tilintarkastustyössä laulutaidosta ei ole suoranaisesti hyötyä, mutta vapaamuotoiset tilaisuudet työtehtävien ympärillä avaavat mahdollisuuden hyödyntää muitakin kuin tilinpäätöstaitoja. Asiakkaiden syntymäpäivät, yhtiöiden tupaantuliaiset tai oman yhteisön tapahtumat ovat erinomaisia tilaisuuksia ilahduttaa pienellä musiikkiesityksellä.

Tilintarkastajan työ on erittäin itsenäistä vastuineen ja velvollisuuksineen. Työssä hyödynnetään niin fyysistä kuin henkistä puolta samalla tavoin kuin oopperalaulajan tehtävässä: oopperassa tulee jokaikinen päivä ylittää katsojien odotukset, koska jokainen esitys on kuulijalleen ainutlaatuinen tapahtuma.

Oopperalavalla viihtyvä Teemu Suoniemi toimii KHT-tilintarkastajana KPMG Oy Ab:ssä. ■

Sini Forsström
ja Annika Salmela:

”Tilintarkastus on muutakin kuin numeroiden tarkastamista”

Miten päädyit alalle?

Sini: Opiskelin yrityshallinnon tradenomiksi, minkä jälkeen teki mieli oppia lisää taloushallinnosta, joten hain Itä-Suomen yliopistoon maisteriopintoihin. Jostain keksin tilintarkastajan työn ja jo maisteriopintojen alkuvaiheessa suunnittelin opintoni sen mukaan. Hain töihin tilintarkastukseen, jossa sain opintojen ohella arvokasta kokemusta kirjanpidosta, eri järjestelmistä ja reskontrista. Opintojen loppuvaiheessa hain Deloitteen trainee-ohjelmaan ja aloitin traineena tammikuussa 2015. En tiennyt tuolloin tilintarkastajan työstä paljon mitään, mutta olin kiinnostunut selvittämään, mitä se onkaan käytännössä.

Annika: Mielenkiintoni heräsi kaupallisen alan maisterivaiheen alussa, kun mietimme opiskelijakaveriporukalla uravaihtoehtoja. Lopulta 4/5 ryhmästämme kokeili tilintarkastajan uraa. Tilintarkastuksessa kiehtoivat työn luonne: olisi mahdollista työskennellä tiimeissä ja pääsisi toimimaan erilaisten asiakkaiden kanssa. Aiempaa

kokemusta minulla oli osa-aikatyöstä pankissa ja kirjanpidosta palvelukeskuksessa ja kaipasin työpäiviini hiukan enemmän vaihtelevuutta.

Maisterivaiheen opintojen osalta kävin kovan pohdinnan, haenkö tilintarkastuksen ja arvioinnin maisteriohjelmaan. Lopulta päädyin laskentatöiden maisteriohjelmaan, koska en halunnut lukittautua yhteen vaihtoehtoon. Päätös antoi hiukan enemmän vapautta valita kursseja, mutta suoritin kaikki KHT-tenttiä varten tarvittavat kurssit. Kyllä – takaraivossa oli jo tuolloin aika vahvasti KHT-tutkinnon suorittaminen!

#tunnetilintarkastajasi

Tuomme Tunne tilintarkastajasi -kampanjan avulla esille ihkaoikeita tilintarkastajia. Tilintarkastajat kertovat työstään ja vapaa-ajastaan – ja murskaavat ehkä joskus väärinkin luuloja tilkkarin työstä.

Mikä on sinun tarinasi?

Ilmianna itsesi tai kaverisi:
paula.hamalainen@suomentilintarkastajat.fi

Lue lisää

Sini Forsström ja Annika Salmela tähtäävät tilintarkastajatentteihin syksyllä 2019.

Mitä työhön kuuluu ja mikä on parasta?

Sini: Tilintarkastajan päivät ovat aina erilaisia. Työssä tapaa uusia ihmisiä ja pääsee moniin paikkoihin maakuntamatkailemaan. Big 4 -yhtiössä sain kokemusta sekä aivan pienistä yrityksistä että suurista monikansallisista yhtiöistä. RSM Finland Oy:ssä tiimit ovat pienempiä ja otteeni on yhä yrittäjämäisempi. Karttuneen tilintarkastuskokemukseni myötä työni on yhä itsenäisempää ja saan suunnitella työtäni vielä enemmän kuin aiemmin.

Työssä parasta on joustavuus, työkaverit ja itsensä jatkuva kehittäminen. Hyvässä, avoimessa työilmapiirissä oppii väistämättömästi. Tilintarkastusalaan vaikuttavat säädökset uudistuvat jatkuvasti. Tieteenkin jo traineejakson alusta lähtien on puhuttu, että KHT-tentti odottaa, kun kokemusta on kertynyt tarpeeksi. Osallistun ainakin HT-tenttiin syksyllä 2019. Tilintarkastusyhteisöissä kouluttautumista pidetään tärkeänä ja sitä tuetaan hyvin.

Annika: Minulla on neljän vuoden kokemus tilintarkastuksesta. Aiemmat työvuoteni Big 4 -yhtiössä ovat antaneet minulle loistavat eväät tarkastaa erilaisia asiakkaita ja ennen kaikkea toimia isoissa tiimeissä. Nykyisessä työssäni tilintarkastustiimi on pienempi ja myös vastualueeni ovat menneet uusiksi. Saan haastaa itseäni uudella tavalla, mikä on mukavaa ja kannustavaa.

On inspiroivaa huomata, kuinka hienoa osaamista Suomesta löytyy. Parasta työssä on erilaisten asiakkaiden kanssa työskentely ja jatkuva kehittyminen. Ala kehittyy koko ajan ja omaa ammattitaitoa saa jatkuvasti kehittää. Alalla on aika selkeä urapolku, ja se sopii minulle. Vuoden 2019 tavoitteeni on KHT-tutkinto, joten kevät ja kesä menevät koulutuksissa ja tenttiin luvussa.

Miten yhdistät työn ja vapaa-ajan?

Sini: Minulla on kolme lasta, joista kaksi on alle kouluikäistä. Työnantajani tukee osa-aikaisuuttani erittäin hyvin: voin sopia etukäteen, milloin olen töissä ja milloin olen osa-aikavapaalla, jolloin päiväni ohjelman järjestää kaksi vilkasta taaperoa! Joustan asiakkaan aikataulujen ja sovittujen töiden mukaan, ja päiväkotipäivien sopiminen on sujuvaa.

Annika: Työ ei katso aikaa ja paikkaa, missä sitä välillä tekee. Työpaikkani kannustaa ja tukee vapaa-ajan ja työelämän tasapainottamista. Parasta vastapainoa työlle on oma taapero kotona. Retki Leppävaaran Angry Birds -puistoon tai uimahalliin kuuluvat vakioaktiviteetteihimme.

Sini Forsström ja Annika Salmela työskentelevät Assistant Managereina RSM Finland Oy:ssä. ■

IFRS Foundationin uusi hallituksen puheenjohtaja Erkki Liikanen:

”LÄPINÄKYVYYS VÄHENTÄÄ EPÄVARMUUTTA”

Kansainvälisten tilinpäätösstandardien antamista hallinnoivan IFRS Foundationin hallituksen uusi puheenjohtaja Erkki Liikanen sanoo, että IFRS-standardit ovat ensiarvoisen tärkeitä pääomamarkkinoille ja koko kansantaloudelle.

Meri Nykänen Kuva Antti Mannermaa

Viimeksi Suomen Pankin pääjohtajana toiminut **Erkki Liikanen** aloitti viime vuoden lokakuussa IFRS Foundationin hallituksen puheenjohtajana. Liikanen seuraa tehtävässä ranskalaisista **Michel Pradaa**, ja kausi on kolmevuotinen. Hallituksen puheenjohtajaksi voi tulla valituksi kerran uudelleen.

IFRS Foundationin tavoitteena on kehittää yleisen edun mukaisia taloudellisen raportoinnin periaatepohjaisia standardeja. Tarkoituksena on edistää näiden standardien käyttöä ja hyvää soveltamista. Hallituksen tehtävänä on valvoa IFRS-standardeja julkaisevan IASB:n ja sen alaisen tulkintakomitean työtä, arvioida strategiaa, varmistaa rahoitus ja nimittää IASB:n ja tulkintakomitean jäsenet.

Säätiön hallitukseen kuuluu kaikkiaan 22 jäsentä eri maanosista. Lisäksi hallituksen jäsenten tulee edustaa tilinpäätösraportoinnin eri osapuolia: laatijoita, tilintarkastajia, informaation käyttäjiä ja valvojia.

Tällä hetkellä IFRS-standardeja sovelletaan 166 maassa. Euroopan unionissa niiden noudattaminen on pakollista listatuille pörssiyrityksille.

Tilinpäätösinformaatio on tärkeää

Uudella puheenjohtajalla on kokemusta aiheesta jo komissaariajoiltaan. Finanssivalvonnan lokakuun Markkinat-tiedotteessa Erkki Liikanen muisteli, kuinka

IFRS-standardeja edeltäneet IAS-standardit otettiin käyttöön osana Euroopan rahoitusmarkkinoiden uudistamisen toimeenpano-ohjelmaa.

- Niiden katsottiin jo vuonna 1999 olevan taloudellisen raportoinnin paras vaihtoehto. Silloin tehtiin myös tärkeä päätös IFRS-standardien hyväksymismenettelystä EU:n lainsäädännöksi.

Liikasen mielestä tilinpäätösinformaatio on tärkeää talouselämälle, ja siksi sen tulisi olla nykyistä enemmän talouden analyysin keskipisteessä.

- Parempi läpinäkyvyys ja laajemmat tiedot tehostavat pääomamarkkinoiden toimintaa, sillä ne vähentävät epävarmuutta liittyen yhtiöiden tuloksellisuuteen. Samalla ne ratkaisevat informaation epäsymmetriaan liittyviä ongelmia. Tämä edistää sijoittajien määrän kasvua.

Kun sijoittajien määrä kasvaa, riskien jakaminen helpottuu kotimaisilla ja kansainvälisillä markkinoilla. Suurempi läpinäkyvyys parantaa myös sijoittajien päätöksentekoa, koska he voivat paremmin vertailla eri yhtiöiden tuloksellisuutta.

Varovaisuuden periaate vahvistuu

Keskustelua on käyty myös standardien negatiivisista vaikutuksista. Finanssikriisin aikana suurin huoli oli epävarmuus pankkien todellisista riskeistä.

Kuka?

Erkki Liikanen

- Suomen Pankin pääjohtaja vuosina 2004–2018.
- Sitä ennen Euroopan komission jäsen noin kymmenen vuoden ajan vastuualueinaan yritystoiminta ja tietoyhteiskunta sekä talousarvio, henkilöstö ja hallinto.
- Suurlähettiläs 1990-luvun alussa ja Suomen edustaja Euroopan unionissa.
- Ennen kansainvälistä uraansa Suomen valtiovarainministeri ja kansanedustaja.
- Koulutukseltaan kansantaloustieteilijä.

- Tutkimus on myöhemmin vahvistanut, että esitetty kritiikki oli liiallista. Esimerkiksi johdannaisten käypään arvoon arvostaminen tilinpäätöksissä on ollut hyvin perusteltua, Liikanen sanoi Finanssivalvonnan tiedotteessa.

Kritiikkiin vastattiin uudistamalla konsernitilinpäätöksiä koskevaa sääntelyä.

Haasteita on aiheuttanut myös se, että pankkivalvonassa korostetaan varovaisuuden periaatetta, kun taas pankkien tilinpäätösraportointi perustuu oikean kuvan

periaatteelle. Erkki Liikasen mielestä voidaan kuitenkin ajatella myös niin, että IFRS-standardit tekevät varovaisuuden periaatteesta vieläkin vahvemman, kun rahoituslaitoksen riskit on avattu paremmin oikean kuvan antamiseksi. ■

Lähde: Finanssivalvonnan Markkinat-tiedote 3/2018

Mikä IFRS?

IFRS eli International Financial Reporting Standards on normisto, jota käytetään tilinpäätösten laadintaperusteena yli sadassa maassa.

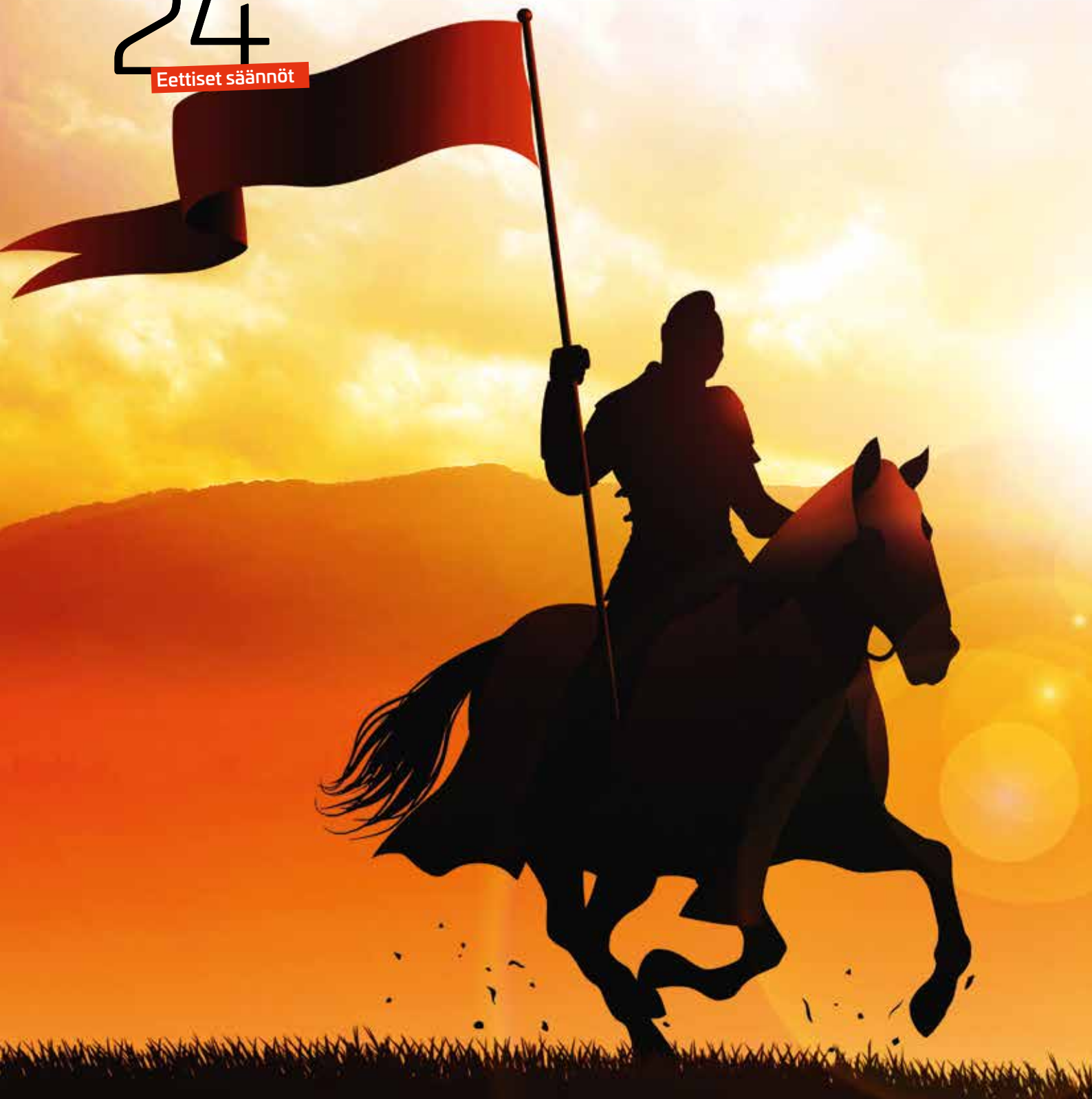
EU:n alueella IFRS-standardien mukaista konsernitilinpäätöstä on edellytetty listayhtiöiltä vuodesta 2005 lukien. Muille yrityksille se on vapaaehtoista.

IFRS-standardeilla on pyritty luomaan sijoittajien näkökulmasta kansainvälisesti vertailukelpoinen laskentasaännöstö. Standardit ovat suomalaista tilinpäätösnormistoa huomattavasti yksityiskohtaisempia: sääntelykenttä on laajempi ja käypään arvoon arvostaminen on niitä sovellettaessa yleisempää.

Suomen Tilintarkastajat ry on kääntänyt IFRS-standardeja suomeksi vuodesta 2001 lähtien. Tytäryhtiö ST-Akatemia Oy julkaisee suomenkielisen koosteen vuosittain.

24

Eettiset säännöt

Eettiset säännöt ovat
periaatepohjaisia.

EETTISET SÄÄNNÖT TILINTARKASTAJILLE

KPMG:n riskienhallinnan asiantuntija Mirja Fraktman kertoo tilintarkastajien eettisistä säännöistä ja niihin tulevista muutoksista.

Mirja Fraktman

Tilintarkastajilla on tärkeä tehtävä yhteiskunnassa taloudellisen informaation riippumattomana ja asiantuntevana varmentajana, sillä tilintarkastajien antamia kertomuksia, lausuntoja ja todistuksia hyödynnetään monenlaisessa päätöksenteossa.

Siksi tilintarkastajaa ja tilintarkastajan työtä säädelään monin tavoin lainsäädännössä ja muussa normituksessa. Monimutkaisessa toimintaympäristössä sääntelyn lisäksi eettisyys ja vastuullisuus ovat yhä tärkeämpiä. Myös odotukset eettiselle käyttäytymiselle ovat kasvaneet.

Tilintarkastuslain perusteella tilintarkastajien tulee noudattaa ammattieettisiä periaatteita ja hyvää tilintarkastustapaa, ja heillä on velvollisuus ottaa toiminnassaan huomioon yleinen etu. Hyvä tilintarkastustapa on tapaoikeutta, joka kuvastaa huolellisen ammattihenkilön toimintaa.

Tilintarkastajien ammattikunnan laatimat IESBA:n Eettiset säännöt tilintarkastusammattilaisille sisältävät eettiset peruseriaatteet sekä toimintaohjeita tilintarkastajille. Suomen Tilintarkastajat ry on kääntänyt eettiset säännöt suomeksi, ja ne ovat yksi tärkeä lähde arvioitaessa hyvää tilintarkastustapaa.

Eettiset peruseriaatteet ja eettisten sääntöjen periaatepohjaisuus

Eettisten sääntöjen mukaan tilintarkastajien on noudatettava eettisiä peruseriaatteita, jotka kuvastavat tilintarkastajien velvollisuutta toimia yleisen edun mukaisesti.

Eettiset säännöt ovat periaatepohjaisia, sillä ei ole mahdollista ohjeistaa yksityiskohtaisesti kaikkia eri tilanteita. Sääntöjen käsitteellinen viitekehys edellyttää, että tilintarkastaja tunnistaa ja arvioi peruseriaatteiden noudattamista vaarantavat uhat ja vastaa niihin. Myös tilintarkastajan riippumattomuutta arvioidaan tämän periaatteen mukaisesti. Tilintarkastajan tulee olla riippumaton tarkastuksen kohteena olevasta yhteisöstä tilintarkastusta suorittaessaan.

Peruseriaatteiden noudattamista voivat uhata monenlaiset olosuhteet ja osapuolten väliset suhteet. Uhat voivat olla luonteeltaan ja merkitykseltään erilaisia riippuen siitä, aiheutuvatko ne esimerkiksi palvelun tuottamisesta tilintarkastusasiakkaalle ja onko kyseinen tilintarkastus-asiakas yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö.

Uhkia ovat muun muassa oman intressin uhka, oman työn tarkastamisen uhka, asian ajamisen uhka, läheisyyden uhka ja painostuksen uhka.

Tilintarkastajan on käytettävä harkintaa sen ratkaisemiseksi, kuinka hänen on parasta käsitellä uhkia: käyttääkö hän varotoimia uhan poistamiseksi vai lopettaako hän asianomaisen toimeksiannon tai kieltäytyykö hän siitä.

Esimerkiksi jos tilintarkastustiimin jäsenenä tai tilintarkastusyhteisöllä olisi tilintarkastusasiakkaassa omistus, tästä aiheutuva oman intressin uhka olisi niin merkittävä,

Tilintarkastaja tunnistaa ja arvioi eettisten periaatteiden noudattamista vaarantavat uhat.

EETTISET PERUSPERIAATTEET

Rehellisyys	Oltava suora ja rehellinen kaikissa ammattiin liittyvissä suhteissa ja liikesuhteissa.
Objektiivisuus	Ei saa vaarantaa ammatillista harkintaa tai liiketoimintaan liittyvää harkintaa ennakkoluuloista, eturistiriidoista tai toisten liiallisesta vaikutuksesta johtuen.
Ammatillinen pätevyys ja huolellisuus	Pidettävä ammatilliset tiedot ja taidot vaadittavalla tasolla sekä toimittava tunnollisesti ja sovellettavien ammatillisten standardien mukaisesti.
Salassapito-velvollisuus	Pidettävä ammattiin liittyvien suhteiden ja liikesuhteiden perusteella saamansa tieto luottamuksellisenä.
Ammatillinen käyttäytyminen	Noudatettava relevantteja säädöksiä ja määräyksiä ja vältettävä kaikkea ammattikunnan mainetta heikentävää toimintaa.

etteivät mitkään varotoimet pystyisi vähentämään uhkaa hyväksyttävälle tasolle. Siksi tilintarkastustiimin jäsenenä tai tilintarkastusyhteisöllä ei saa olla omistuksia tilintarkastusasiakkaassa.

Uudistetut eettiset säännöt voimaan 2019

IESBA on uudistanut eettisiä sääntöjä: niiden rakennetta ja tekstejä on muokattu ymmärrettävyyden ja käytettävyyden parantamiseksi. Sääntöihin on tehty myös sisällöllisiä muutoksia, kuten parannettu käsitteellistä viitekehystä sekä tarkennettu sääntöjä ja ohjeistusta, jotka koskevat ammatillista harkintaa, lahjojen tarjoamista ja vastaanottamista, muiden kuin tilintarkastuspalvelujen tarjoamista, tilintarkastusyhteisön henkilöstön pitkäaikaista yhteyttä asiakkaaseen (mm. rotaatio) ja toimimista tilanteissa, joissa tarkastuskohde jättää noudattamatta säädöksiä tai määräyksiä.

Uudistetut eettiset säännöt tulevat pääosin voimaan tämän vuoden kesäkuussa. Osaa säännöistä sovelletaan 15.6.2019 jälkeen alkavien tilikausien tilintarkastuksiin.

Yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen tilintarkastajien rotaatioiden jäädyttelyjaksoja koskevat muutokset tulevat voimaan koskien tilikausia, jotka alkavat 1.1.2019 tai sen jälkeen. Ohjeet tilanteisiin, joissa tilintarkastuksen kohteena oleva yhteisö jättää noudattamatta säädöksiä tai määräyksiä, ovat tulleet voimaan jo kesällä 2017. ■

Mirja Fraktman
KTM

Mirja Fraktman toimii riskienhallinnan asiantuntijana KPMG Oy Ab:ssa.

NÄIN ME TOIMIMME

Miten eettiset säännöt huomioidaan käytännössä? KPMG:n Tuomas Ilveskoski ja BDO:n Ari Lehto kertovat, miten säännöt vaikuttavat tilintarkastajan päivittäiseen työhön.

Tuomas Ilveskoski, KHT, KPMG Oy Ab

”Eettiset säännöt muodostavat laajan kokonaisuuden, joka otetaan huomioon tilintarkastuksen suunnitteluvaiheessa. Käytännön haasteena on ymmärtää eettisten sääntöjen konteksti ja soveltaa sitä päivittäisessä työssä.

Tärkeimpänä käytännön asiana on riippumattomuuden varmistaminen ennen toimeksiannon aloittamista ja sen varmistaminen toimeksiannon aikana. Tarkastajan on huolehdittava, että hän noudattaa riippumattomuusvaatimuksia päivittäisessä työssään. Tärkeimpinä asioina henkilökohtaisella tasolla ovat taloudellinen ja henkilökohtainen riippumattomuus tarkastusasiakkaasta.

Tämän lisäksi eettiset säännöt muodostavat pohjan tarkastustyölle. Rehellisyys, objektiivisuus, ammatil-

linen pätevyys sekä salassapitovelvollisuus ovat kulmakiviä asiakassuhteissa.

Eettiset säännöt ovat sisäänrakennettu KPMG:n ohjeistuksiin paikallisen lainsäädäntö huomioon ottaen. Meillä on seurantaohjelmat, joilla testataan ohjeistusten noudattamista. Laadunvalvonta ja riskienhallinta ovat jokaisen työntekijän vastuulla. Tähän vastuuseen kuuluu, että ymmärretään ja noudatetaan KPMG:n toimintaperiaatteita ja menettelytapoja jokapäiväisessä toiminnassa. Laadunvalvontajärjestelmää sovelletaan koko henkilöstöön.

Meillä on keskitetty ryhmä, joka käsittelee näitä asioita päivittäin. Ryhmä tukee myös sääntöjen soveltamisohjeistuksessa. Näin varmistetaan, että yhteisön tarkastajan

noudattavat laadittuja periaatteita ja saavat tukea monitahoisen sääntely-ympäristön soveltamisessa.

Henkilökohtaisesti eettiset säännöt näkyvät työssäni säännöllisesti. Esimerkiksi jokaisessa toimeksiannossa tulee varmistaa henkilökohtainen riippumattomuus vuosittaisella riippumattomuusvahvistuksella. Lisäksi vastuutarkastajana huolehdin, että asiakkaille tarjottavissa palveluissa noudatetaan tilintarkastuslain vaatimuksia.”

Tuomas
Ilveskoski

Ari Lehto, KHT, JHT, BDO Oy

”Tilintarkastajan toimintaa ohjaavat IESBA:n eettiset säännöt tulee ottaa käytännön tilintarkastustyössä jatkuvasti huomioon alkaen uuden asiakkuuden tai toimeksiannon hyväksymisprosessista. Tilintarkastustiimin jäsenten sekä muiden toimeksiantoon osallistuvien asiantuntijoiden riippumattomuus dokumentoidaan kaikissa toimeksiannoissa. Koko henkilöstö vahvistaa lisäksi riippumattomuutensa listayhtiöasiakkaistamme vuosittain kirjallisesti.

Eettisten sääntöjen käsitteellinen viitekehys on huomioitu paitsi BDO:n laatukäsikirjassa myös käyttämissämme tilintarkastustyökaluissa. Eettisiä perusperiaatteita käsitellään säännöllisesti koko henkilökuntaa koskevissa koulutustilaisuuksissa sekä muun muassa tutkintovalmennuksissa.

Koulutusohjelmien ja suoritettujen koulutusten seurannan avulla varmistetaan siitä, että koko henkilöstön ammatilliset tiedot ja taidot ovat vaadittavalla tasolla.

Käytännössä useimmin esiin nousevat eettiset kysymykset liittyvät muiden kuin tilintarkastuspalvelujen tarjoamiseen tilintarkastusasiakkaille. Asiakasvastuullisen velvollisuus on mahdollisia riippumattomuuteen liittyviä uhkia havaitessaan tuoda asia valmiituna BDO:n laaturyhmän käsiteltäväksi. Laaturyhmän ja tarvittaessa BDO:n ylimmän johdon tehtävä on yhteistyössä asiakas- tai toimeksiantovastuullisen kanssa ratkaista, onko käytettävissä riittävästi varotoimia uhkien poistamiseksi vai tuleeko toimeksiannosta kieltäytyä.

Pitkäkestoisten asiakkuuksien päävastuullisen tilintarkastajan rotaatio- tarpeet ja muut eettiset asiat käydään läpi myös tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä. Mikäli todetaan, että eettisten sääntöjen edellytykset eivät täyty, tehdään varotoimia kuten päävastuullisen tilintarkastajan vaihdos tai luovutaan toimeksiannosta.

Kaikkien tilintarkastusalaalla toimivien on käytettävä ammatillista harkintaa ja mietittävä erityisesti, mitä asia näyttää ulkopuolisen silmin.” ■

Ari Lehto

Vuoden 2018 vastuullisuusraportointi- kilpailu saatiin päätökseen marraskuussa. Kilpailu osoitti, että varsinkin suuret toimijat ovat jo pitkällä vastuullisuudessa ja siitä raportoisessa.

Meri Nykänen Kuvat Aki Rask

VASTUULLISUUS VIE MENESTYKSEEN

Vastuullisuus on asia, jota jokaisen ison ja pienen yrityksen on tänä päivänä ajateltava. Siksi vuosittain järjestetään myös vastuullisuusraportointikilpailu, jonka ideana on arvioida suomalaisyritysten vastuullisuusraportointia ja kannustaa raportointiin panostaneita sekä siitä kiinnostuneita yrityksiä.

Kilpailun järjestää eri yhteiskunnallisia toimijoita edustava järjestäjärühmä, joka määrittelee vuosittain kilpailun tavoitteet ja arviointikriteerit. Tänä vuonna Suomen Tilintarkastajat ry:n edustajana ja järjestäjärühmän puheenjohtajana toimi **Jani Alenius**. Hän työskentelee yritys- ja ympäristövastuupalveluiden johtajana EY:ssä.

Alenius on ilahtunut siitä, että isojen firmojen lisäksi myös moni pieni yritys sekä startup on ottanut vastuullisuuden missiökseen.

- Niissä tuotteita ja palveluja suunnataan koko ajan enemmän vastaamaan ilmastovastuullisuuden ja sosiaalisen vastuullisuuden haasteisiin. Näin pyritään saamaan aikaan positiivista vaikuttavuutta omalla liiketoiminnalla.

Onnistunut raportti on tasapainoinen

Kilpailussa arvioitiin kokonaisuudessaan 43 organisaation raportit. Raadin mukaan kilpailuun ilmoitettujen raporttien taso oli yleisesti melko hyvä.

- Kokeneimmat raportit erottuvat selkeästi edukseen, mutta oli mukavaa nähdä myös uudempien raporttien kehittyminen, Alenius sanoo.

Erityisesti pienten yritysten vastuullisuus ilahduttaa Jani Aleniusta.

Hänen mielestään onnistunut vastuullisuusraportointi on tasapainoista eli haasteet ja mahdollisuudet on esitetty yhtä laajasti. Lisäksi raportoinnin on oltava tarkkaa ja oikea-aikaista sekä varmennettua ulkoisen riippumattoman toimijan puolelta. Hyvä raportointi perustuu Aleniuksen mukaan yrityksen toiminnan kannalta olennaiseen ja relevanttiin dataan, ja hallituksen hyväksyntä on erityisen tärkeää. Raporttien olisi hyvä tulla samaan aikaan julkiksi kuin tilinpäätösinformaatio - usein ne tulevat liian myöhäisessä vaiheessa.

- Pituuutta tärkeämpää on ytimekäs ja laadukas kokonaisuus, joka palvelee mahdollisimman hyvin eri sidosryhmiä: asiakkaita, sijoittajia ja nykyisiä sekä tulevia työntekijöitä.

Alenius toivoo jatkossa suurempaa painoa esimerkiksi vaikuttavuusinvestoinnin aihepiiriin. Hän haluaisi raporttien vastaavan myös siihen, millaisia ovat yrityksen konkreettiset toimet ilmastomuutoksen kannalta.

- Haasteita on paljon, mutta ratkaisuja on toistaiseksi esitetty aika vähän. Nyt alkaa olla viimeiset hetket tarttua todella toimeen, kun halutaan rajoittaa ilmaston lämpeneminen maksimissaan 1,5 asteeseen.

Nokia vei potin

Vuoden 2018 parhaana vastuullisuusraportoijana palkittiin Nokia. Kokonaiskilpailun lisäksi se voitti YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden kilpailusarjan sekä Sijoittajan valinta -sarjan.

Muiden kilpailusarjojen voitot menivät K-ryhmälle, Nesteelle sekä Stora Ensolle. UPM-Kymmene sai kunniamaininnan. Kymmenen parhaan raportoijan joukkoon ylsivät myös Elisa, Fortum, Metso Corporation, Tieto ja Valmet.

Tämän jutun yhteydessä esitellään kahden voittajan vastuullisuusryhmän taustoja: Nokian ja K-ryhmän, joka oli kansalaisjärjestöjen valinta voittajaksi. Jani Alenius kehuu, että molemmat voittajat ovat todella kehittyneitä raportoijia, jotka panostavat laatuun.

- Raportit on tehty monia eri sidosryhmiä ajatellen. Niistä löytyy nostoja ja caseja, mutta myös selkeät datataulukot ja laskentaperiaatteet. Molemmat ovat hyvin pitkällä tavoitteiden asettamisessa ja näiden seurannassa kvantitatiivisin mittarein. Molemmat raportit nostavat hyvin myös ajankohtaisia teemoja esille.

Jani Alenius näkee, että tulevaisuudessa yrityksen arvo muodostuu yhä enemmän taseen ulkopuolella. Jatkuva sidosryhmien huomioimista tarvitaan menestymiseen - ja se saattaa olla jopa olemassaolon edellytys yrityksille.

30

Yritysvastuuraportointi

5X Viisi kysymystä voittajille

**Miten tehdään laadukasta vastuullisuusraportointia?
Nokian Corporate Responsibility Manager Liisa Heino ja
K-ryhmän vastuullisuusjohtaja Matti Kalervo kertovat.**

LIISA HEINO, NOKIA:

”Yritysvastuuasioissa ei voi koskaan olla valmis”

1 Miten raporttinne syntyi?

Panostamme paljon vuosittaiseen yritysvastuuraporttiimme, joka sitten toimii julkisena hakuteoksena erilaisille sidosryhmille: sijoittajille, asiakkaille ja omille työntekijöillemme. Raportointiprosessimme kestää puolisen vuotta, ja kokoamiseen osallistuu kymmeniä ihmisiä ympäri organisaatiota. Olemme kuitenkin raportoineet ympäristövastuuasioista jo vuodesta 1999, joten vankalle pohjalle on hyvä rakentaa. Pyrimme parantamaan raportointiamme vuosi vuodelta vastaamalla jatkuvasti muuttuviin sidosryhmätarpeisiin.

2 Millainen prosessi vastuullisuus on yrityksellenne?

Lähestymistapamme kestävään kehitykseen on linjassa liiketoimintastrategiamme ja sen painopisteiden kanssa, ja sitä ohjaavat olennaisuus-analyyssissa tunnistetut olennaiset aiheet. Tärkeimpiä vastuullisuuden painopisteitämme ovat ihmisten elämänlaadun parantaminen teknologian avulla, ympäristön suojele,

liiketoiminnan eettisyys ja työntekijöidemme kunnioittaminen. Kestävää kehitystä ja yritysvastuuasioita tarkastellaan säännöllisesti kaikilla Nokian organisaation tasoilla, hallitus ja johtoryhmä mukaan lukien.

3 Mitä hyötyä vastuullisuudesta on yritykselle?

Useiden tutkimustenkin mukaan hyvä ESG-asoiden (environment, social, governance) hallinta kertoo ylipäättään hyvästä johtamisesta ja riskien hallinnasta, mikä nostaa yrityksen arvoa sijoittajien silmissä. Vastuullisuusasiat ovat yhä tärkeämpiä myös monille nykyisille ja potentiaalisille uusille asiakkaille.

Ympäristövaikutusten vähentäminen ja kustannussäästöt kulkevat usein käsi kädessä, ja monet työntekijät pitävät yrityksen vastuullisuutta tärkeänä valintakriteerinä uutta työpaikkaa etsiessään. Lisäksi yritysvastuuseen liittyvää lainsäädäntöä tuntuu tulevan kiihtyvällä tahdilla lisää. Ennakointi voi vaikuttaa lain sisältöihin tai ainakin antaa enemmän aikaa sopeutumiseen. Yritysvas-

tuumaine vaikuttaa osaltaan myös yrityksen brändin arvostukseen.

4 Millaista vastuullisuustyötä Suomessa tehdään tällä hetkellä?

Suomi ja muut Pohjoismaat ovat edelläkävijöitä vastuullisuustyössä ja siitä raportoisessa. Jo lainsäädännöstä tulee monia käytäntöjä varsinkin sosiaalisen ja eettisen puolen hyvään hoitamiseen. Lisäksi varsinkin isomilla yrityksillä on jo pitkät perinteet vapaaehtoisesta yritysvastuuraportoinnista.

5 Millä mielin katsotte tulevaan?

Yritysvastuuasioissa ei voi koskaan olla valmis, ja meillä on vielä kehitettävää kaikilla vastuullisuuden osa-alueilla. Isoja asioita tällä hetkellä ovat esimerkiksi digitalisaatioon liittyvät mahdolliset ihmisoikeus- ja erityisesti yksityisyyden suojan riskit, toimitusketjujen läpinäkyvyyden lisääminen ja naisten osuuden kasvattaminen teknologia-alalla.

Nokian voitokas tiimi vasemmalta oikealle: Anthony D'Arcy, Liisa Heino, Tiina-Kaisa Lohi, Timo Kolehmainen ja Pia Tanskanen.

MATTI KALERVO,
K-RYHMÄ:

**”Kaupan alalla
vastuullisuus on jo
itsestäänselvyys”**

1 Miten raporttinne syntyi?

Meille on vuosien aikana syntynyt hyvä raportointiprosessi ja yhteistyö eri asiantuntijatiimiemme, viestintätoimistomme ja varmentajamme kanssa. Integroidun vuosiraporttimme kestävän kehityksen osion ydinporukassa on kuusi henkilöä. Sen lisäksi tietoja kerätään kolmelta toimialalta ja kahdeksasta toimintamaasta useammalta kymmeneltä henkilöltä. Aloitimme vuosiraporttimme suunnittelun jo syksyllä. Vauhti kiihtyi sitten alkuvuodesta ja huipentui helmi-maaliskuun loppukiriin.

2 Millainen prosessi vastuullisuus on yrityksellenne?

Vastuullisuus on meille strateginen valinta ja jokapäiväistä työtä. Vastuullisuustyötämme ohjaavat Keskon vastuullisuustyötämme ohjaavat Keskon vastuullisuusstrategia, vastuullisuusohjelma, yleiset yhteiskuntavastuun periaatteet, K Code of Conduct -ohjeisto ja Keskon ostotoiminnan eettiset periaatteet.

K-ryhmä on lähellä lähes jokaisen suomalaisen elämää, ja vaikutuksemme näkyvät laajasti yhteiskunnassamme. Siksi keväällä 2018 laaditun vastuullisuusstrategiamme painopisteenä on, että vastuullisuustyömme keskittyy entistä enemmän asiakkaisiimme.

*K-ryhmän voitokas tiimi vasemmalta oikealle:
Pirjo Nieminen, Matti Mettälä ja Matti Kalervo.*

3 Mitä hyötyä vastuullisuudesta on yritykselle?

Vastuullinen liiketoiminta on keskeistä hyvän ja kestävän taloudellisen tuloksen saavuttamiseksi. Keskon missiona on luoda vastuullisesti hyvinvointia kaikille sidosryhmilllemme ja koko yhteiskunnalle. Hyvin toteutettu vastuullisuus antaa yritykselle vahvan perustan pärjätä kilpailussa. Kaupan alalla vastuullisuutta pidetään jo miltei itsestäänselvyytenä, mutta hyvin toteutettuna se tarjoaa mahdollisuuden erilaistua kilpailijoista. Moni työnhakija sanoo tänä päivänä valitsevansa työnantajan, jonka arvot vastaavat hänen omia arvojaan.

Sijoittajat kiinnittävät yhä enenevässä määrin huomiota ESG-kysymyksiin. Heidän lähestymistapansa perustuu riskinarviointiin. Sijoittajat näkevät, että on turvallisempaa sijoittaa vastuullisiin yrityksiin.

4 Millaista vastuullisuustyötä Suomessa tehdään tällä hetkellä?

Yhteiskuntamme on maailman kärkeä vastuullisuustietoisuudessa.

Suuri osa suomalaisista kuluttajista on enemmän tai vähemmän kiinnostunut vastuullisuuskysymyksistä. Media ja kansalaisjärjestöt ovat meillä aktiivisia. Moni yritys tekee vahvaa työtä, ja parhaimmat ovat maailmanluokkaa. Valitettavasti meillä on sellaisiakin yrityksiä, jotka eivät panosta vastuullisuustyöhön ja saattavat jättää huomiotta muun muassa ihmisoikeuskysymykset.

5 Millä mielin katsootte tulevaan?

Vastuullisuustyömme keskittyy jatkossa entistä enemmän asiakkaisiin. Haluamme mahdollistaa asiakkaillemme kestävän elämäntavan – oli kyseessä sitten arjen ruokailu, liikkuminen tai asuminen. Tärkeitä teemoja ovat kiertotalous, muovin vähentäminen ja kierrättäminen sekä työ ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Jatkamme tulevana vuosina edelleen K-Kalapolu-yhteistyötämme WWF:n kanssa. Toukokuussa 2019 valmistuu uusi toimitalomme Helsingin Kalasatamaan. Miltei koko korttelin täyttävistä toimitiloista tulee innovatiivinen työympäristö, jossa on huomioitu ympäristöasiat. ■

Sari Lounasmeri toimii
Pörssisäätiön toimitusjohtajana.

SARI LOUNASMERI

Vastuullinen sijoittaminen kannattaa

Sijoittajia kiinnostavat taloudellisten mittareiden lisäksi vastuullisuus ja vaikuttavuus.

Aika, jolloin sijoittajat välittivät vain taloudellisista mittareista, on takana. Nyt halu-

taan rahan lisäksi vastuullisuutta ja vaikuttavuutta. Parhaimmillaan vastuullisuuden arvioiminen toimii ennakoivana mittarina. Vain rajaa hipoen vastuullisuuden vaatimukset täyttävä yritys menettää asiakkaiden luottamuksen helpommin ja voi jopa joutua oikeudellisten toimenpiteiden kohteeksi. Skandaalien seurauksena omistaja-arvo laskee. Siksi sijoittaminen vastuullisiin kohteisiin on pitkällä jännteellä myös taloudellisesti viisasta riskinhallintaa.

Vastuullinen sijoittaminen tarkoittaa helpoimmillaan epäilyttävien toimialojen poissulkemista. Moni sijoittaja vierastaa esimerkiksi tupakka- ja aseteollisuutta. Lisäksi on kansainvälisiä kriteereitä, joiden perusteella yrityksiä luokitellaan sen mukaan, kuinka ne noudattavat ihmisoikeuksia, työllistävät reilusti, huomioivat ympäristöä ja välttävät korruptiota. Poissulkemiseen perustuva vastuullisuus voidaan ohjelmoida osaksi automaattisia sijoituskriteereitä. Markkinoilta löytyykin jo vastuullisia indeksirahastoja.

Syvällisempää perehtymistä ja aktiivisempaa sijoitusotetta vaaditaan, kun taloudellinen tieto ja vastuullisuustieto yhdistetään sijoituspäätöstä tehtäessä. Tällöin yrityksen taloudellisen informaation rinnalla arvioidaan samalla yrityksen ympäristö- ja yhteiskuntavaikutuksia sekä hallinnointia. Tässä voidaan käyttää sekä kansainvälisiä kriteerejä ja luokituksia että sijoittajan omaa harkintaa. Joskus yrityksen tekemien

muutosten suunta on absoluuttista tasoa tärkeämpää. Yrityksen omat raportit ja ulkopuolisten arvioitsijoiden tekemät analyysit ovat tärkeitä tiedon lähteitä.

Vastuullisuuden ohella osa sijoittajista hakee myös vaikuttavuutta.

He haluavat kohdentaa rahoituksen valitsemilleen vaikutusalueille. Taloudellisen hyödyn lisäksi investoinnilla haetaan tällöin yhteiskunnallista muutosta. Tavoitteena voi olla vaikka ilmastonlämpenemisen pysäyttäminen tai syrjäytymisen ehkäiseminen. Perinteisestä hyväntekeväisyydestä vaikuttavuussijoittaminen eroaa siinä, että samalla tavoitellaan taloudellisia tuottoja. Vaikuttavuussijoittamisen kulttuuri on Suomessa vielä nuori.

Aikaisemmin monen yksityissijoittajan tavoitteena saattoi olla vaurastumisen kautta kulutusmahdollisuuksien lisääntyminen. Ympäristömuutosten tiedostaminen todennäköisesti vähentää kuluttamisen ihannoitua. Siirrytään uuteen aikaan, jossa vaurastumisen tavoitteena on vaikuttaminen. Sijoittaja haluaa tuntea sijoituskohteensa yhä syvällisemmin. Omistajat ja rahoittajat ovat merkittäviä yhteiskunnallisia vaikuttajia. He päättävät, mitkä hankkeet toteutetaan. Vastuullinen omistaja haluaa myös käyttää äänivaltaansa, ja kiinnostus yhtiökokouksiin todennäköisesti kasvaa. Vain omistamalla voi vaikuttaa. ■

Vastuullinen omistaja haluaa käyttää äänivaltaansa.

Näin syntyi Danske Bankin rahanpesu- SKANDAALI

Liiketoiminnalta edellytetään tänä päivänä vastuullisia toimintatapoja. Kehityksen taustalla vaikuttavat monet taloudelliset väärinkäytökset, kuten esimerkiksi Enronin kaatumisen tuloskaunistelun jäljiltä, Siemensin laajamittainen lahjusskandaali tai Panaman papereiden paljastama verotulojen salaaminen. Muun muassa näiden tapausten johdosta yleinen luottamus yritystoiminnan eettisyyteen on kokenut romahduksen.

Viime kuukausien aikana rahanpesutapaukset ovat vallanneet mediatilaa. Merkittävin tapaus koskee Danske Bankia, jonka Viron yksikön uskotaan mahdollistaneen laajamittaisen rahanpesun. Pankki julkaisikin syksyllä asiasta ulkopuolisella asianajotoimistolla teettämänsä selvityksen.

Emme vielä tiedä, millaiset tuomiot yhtiö saa oikeusprosessissa, joita on jo nostettu useissa eri valtioissa. Sen kuitenkin tiedämme, että pankin maine on saanut kolauksen. Maineen uudelleenrakentaminen vaatii aikaa ja ennen kaikkea oikeanlaista tahtotilaa.

Tapaus toimii kaikille rahanpesulain mukaisille ilmoitusvelvolliselle varoittavana esimerkkinä. Se myös opettaa tunnistamaan vaaranpaikat niin rahanpesun kuin muidenkin taloudellisten väärinkäytösten estämisessä. Ulkopuolisten neuvonantajien, esimerkiksi tilintarkastajien, rooli tulee vahvistumaan vastuullisten toimintatapojen portinvartijoina.

Rangaistavia rikoksia

Julkisuudessa on kerrottu, että Danske Bank on tällä hetkellä rahanpesuepäilyjen johdosta ainakin Yhdysvaltojen, Viron ja Tanskan viranomaisten tutkinnan kohteena. Pankin epäillään mahdollistaneen mittavan rahanpesun Viron yksikkönsä kautta. Käytännössä tämä tarkoittaa

sitä, että rikollista alkuperää olevia varoja epäillään ”puhtaaksi pesemisestä” juuri Viron yksikössä. Käynnissä olevien tutkintojen seurauksena on mahdollista, että pankki velvoitetaan maksamaan jopa miljardien sakot muiden jo aiheutuneiden vahinkojen lisäksi.

Kuten tiedämme, rahanpesu ja siinä avustaminen ovat Suomessakin rangaistavia rikoksia. Seurauksena voi olla vankeusrangaistuksia tai vähintään sakkoja. Sen lisäksi rahanpesun estämistä koskeva lainsäädäntö edellyttää tietyiltä toimijoilta, eli ilmoitusvelvollisilta, aktiivisia toimenpiteitä rahanpesun estämiseksi. Toimenpiteiden laiminlyönti puolestaan voi aiheuttaa taloudellisia sanktioita, jotka nykylainsäädännössä ovat miljoonaluokkaa.

Karut luvut vahvistavat epäilyt

Se, mistä Danske Bankia nyt epäillään, liittyy pankin Viron yksikön toimintaan vuosina 2007–2015. Silloin Euroopassa on ollut voimassa niin sanottu kolmas rahanpesudirektiivi, joka edellytti muun muassa finanssitoimijoilta asiakkaiden tuntemista, näiden jatkuvaa seurantaa ja ilmoitusvelvollisuutta valvontaviranomaisille, jos asiakkaan toiminta herätti epäilyn rahanpesusta.

Tapaus sai alkunsa vuonna 2007, jolloin Danske Bank osti Sampo Pankin. Pankkiin kuului myös sen silloinen Viron tytäryhtiö. Viron toimintoihin kuului ulkomaalaisten asiakkaiden portfolio (*non-resident portfolio*), jonka asiakkaina oli yksityishenkilöitä ja yrityksiä muun muassa Venäjältä ja entisistä IVY-maista, kuten Azerbaidžanista ja Ukrainasta.

Vuosina 2007–2015 Danske Bankin Viron yksiköllä oli yhteensä arviolta 15 000 asiakasta, joiden yhteenlaskettu rahavirta pankkiin ja pankista ulos on ollut arviolta 200 miljardia euroa. Tämä on vastannut kokonaisuudessaan noin 40 prosenttia koko Viron yksikön

Yhteiskunta vaatii yrityksiltä entistä suurempaa läpinäkyvyyttä ja avoimuutta luottamuksen rakentamiseksi. Viimeksi suurta huomiota on herättänyt Danske Bankin rahanpesuskandaali. Vastuulliseen liiketoimintaan perehtynyt juristi Anne Vanhala pohtii, mikä mahdollisti tämän kokoluokan väärinkäytöksen syntymisen. Hän viittaa myös rahanpesulain vaatimuksiin, joita muun muassa tilintarkastajien tulee noudattaa. Anne Vanhala Kuvat iStock ja Shutterstock

toiminnasta. Nyt tehdyssä selvityksessä on tarkastettu 6 200 asiakasta. Lähes jokaisen asiakkaan kohdalla on löytynyt yksi tai useampi rahanpesuepäilyä indikoiva tekijä.

Epäily ei tarkoita, että taustalla on pankin kautta pesetty rikollista rahaa. Luvut kuitenkin kertovat karua kieltä. Ensinnäkin epäilyksen kohteena oleva ulkomaalaisten asiakkaiden osuus yksikön liiketoiminnasta on ollut merkittävä, 40 prosenttia. Kyseisen asiakasportfolion yhteenlaskettu rahavirta on sekin suuri, 200 miljardia euroa.

Lisäksi lähes kaikki selvityksen kohteena olleista asiakkaista on herättänyt sisäisessä tutkimuksessa epäilyn varojen laillisesta alkuperästä. Nämä luvut vahvistavat, ettei kyse ole ollut yksittäisestä tapauksesta. Näyttää ikävästi siltä, että kyse on ollut pääsäännöstä, ei poikkeuksesta.

Mikä mahdollisti skandaalin?

Tapauksen mittakaavan noustessa esille on pakko kysyä, miten tämä on ollut mahdollista. Miten pankin toiminta on organisatorisesti järjestetty? Onko pankilla ollut riittävät prosessit ja työkalut lainsäädännön noudattamiseksi? Miten toiminnan valvonta on järjestetty? Mitä muuta sellaista on tapahtunut vuosina 2007–2015, että skandaali pääsi kasvamaan tähän kokoluokkaan? Ainakin seuraavilla neljällä asialla on ollut vaikutusta:

1 Organisaatiouudistukset veivät Viron toiminnot kauemmaksi keskusjohtodesta. Lainsäädännön noudattaminen edellyttää yrityksissä lähes poikkeuksetta sitä, että nimetty taho valvoo lain noudattamista. Tyypillisimmin lainsäädännön valvonta on sitä korkeammalla, mitä suurempi intressi lainsäädäntöön ja sen rikkomisesta mahdollisesti aiheutuviin sanktioihin kohdistuu.

Danske Bankista julkaistu selvitys kertoo ensinnäkin siitä, että organisatorisesti Viron toiminnot siirtyivät askel askeleelta kauemmaksi konsernin ylimmästä johdosta. Vuonna 2007 Viron maajohtaja raportoi Baltian pankki-toiminnan johtajalle, joka puolestaan raportoi konsernin toimitusjohtajalle. Tällöin käytössä oli siis kolmiportainen raportointimalli Virostä Tanskan pääkonttoriin. Tultaessa vuoteen 2014 organisaatio oli myllätty viisiportaiseksi. Organisatorinen etäisyys oli siis kasvanut merkittävästi.

Viron toiminnot näyttävät raportin mukaan toimineen varsin itsenäisesti. Pääkonttorin suorittama valvonta oli haastavaa muun muassa siksi, että dokumentaatio oli usein viron- tai venäjänkielistä. Lisäksi Viron toiminnot eivät olleet konsernissa muuten käytetyn IT-järjestelmän piirissä.

Viimesijainen vastuu rahanpesulainsäädännön noudattamisesta ja valvonnasta Danske Bankin tapauksessa oli hallituksella ja sen nimittämällä tarkastusvaliokunnalla. Hallitus ja johtoryhmä olivat itse arvioineet Tanskan valvontaviranomaisille antamassaan lausunnossa, että Viron toiminnot olivat vain pieni osa koko konsernin liikevaihdosta. Tästä syystä heidän täytyi toimeensa luottaa rakennettujen valvontamekanismien toimivuuteen. Rahanpesun valvonta oli käytännössä compliance-toiminnon ja sisäisen tarkastuksen vastuulla. Ylin johto on kuitenkin tiedostanut sen, että epäilysten herätessä asiaan tulee kiinnittää enemmän huomiota.

2 Paperilla prosessit ja työkalut näyttivät olevan kunnossa. Sen jälkeen, kun tietyn lainsäädännön noudattaminen on vastuutettu nimetyille taholle, tarvitaan usein prosesseja ja työkaluja päivittäiseen tekemiseen. Rahanpesulainsäädännön osalta vaatimuksina ovat muun muassa riskiarvio ja toimintaohjeet.

Rahanpesun valvonta oli Danske Bankissa vuosien mittaan kehittynyt niin sanottuun kolmen puolustuslinjan malliin, joka on yleinen malli compliance-toiminnon järjestämisessä etenkin finanssisektorilla. Tämän mallin ensimmäisessä linjassa ovat asiakasrajapinnassa toimivat funktiot ja ihmiset. Heitä tukee ja valvoo compliance-toiminto, joka muun muassa ohjeistaa ja kouluttaa asiakastyössä toimivia rahanpesulain noudattamisessa. Kolmannessa linjassa toiminnan lainmukaisuutta varmistaa sisäinen tarkastus erilaisin arvioinnein ja tarkastuksin.

Kaikki näytti päällisin puolin olevan kunnossa. Kuitenkin jo vuonna 2007 Viron valvontaviranomaiset puuttuivat siihen, että käytännöissä asiakkaiden tuntemiseen liittyen oli parantamisen varaa. Prosessit eivät vastanneet sitä, mitä lainsäädäntö ja kansainväliset standardit toimijoilta edellyttivät.

Ohjeistuksen ja käytännön soveltamisen välistä kuilua kuvastaa hyvin erään yhtiön työntekijän kommentti asiassa: ”Oikea kysymys ei liity prosesseihin ja tuntemistietojen keräämiseen, vaan siihen mitä kerätyllä tiedolla tehdään.” Vaikka prosessit ja ohjeistukset ovat tärkeitä, asiakkaan tuntemisessa pitäisi olla riittävät taidot tiedon analysointiin ja lopullisten johtopäätösten tekemiseen.

3 Valvonta ei mahdollisesti ollut riittävää. Lainsäädännön noudattaminen tarvitsee valvontaa. Valvontaa voi olla kolmentyyppistä: yrityksen sisäistä valvontaa, ulkoista valvontaa esimerkiksi tilintarkastajan tekemänä ja viranomaisvalvontaa.

7X Rahanpesulain edellyttämät toimenpiteet tilintarkastajilta:

- 1 Riskiarvio
- 2 Toimintaperiaatteet, menettelytavat ja sisäinen valvonta
- 3 Asiakkaan tunteminen
- 4 Ilmoitusvelvollisuus
- 5 Ilmiantojärjestelmä
- 6 Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen
- 7 Vastaavan henkilön nimittäminen

Tapauksesta laaditusta selvityksestä käy ilmi, että sekä Viron että Tanskan finanssivalvonta suoritti säännöllisesti yhtiöön kohdistuvia tarkastuksia. Viranomais tarkastuksissa korostettiin Viron yksikön ulkomaisten asiakkaiden portfolioon liittyviä riskejä nimenomaan rahanpesun näkökulmasta.

Sisäisen valvonnan osalta selvityksessä kerrotaan, että compliance-toiminto ja sisäinen tarkastus suorittivat säännöllisesti valvontaa myös Viron yksikköön liittyen. Erikoista tapauksessa on se, että nämä sisäiset raportit tuntuvat antavan Viron yksikön toiminnasta lähes puhtaata paperia vuoteen 2014 asti. Vasta vuoden 2014 alussa sisäisen tarkastuksen laatima raportti paljastaa, että toimenpiteet ja valvonta rahanpesun estämisessä ovat olleet riittämättömät. Johto määräsi tämän tarkastuksen tehtäväksi saamansa sisäisen ilmiannon jälkeen.

Danske Bankin rahanpesutapauksesta laadittu selvitys vaikennee kokonaan siitä, miten yhtiön tilintarkastaja suhtautui asiaan. Tilintarkastajat ovat kuitenkin jo tapahtumavuosien aikaan olleet rahanpesulain mukaisia ilmoitusvelvollisia. Velvollisuuden kuuluu muun muassa asiakkaan toimintaan liittyvien rahanpesuepäilyjen ilmoittaminen viranomaisille. Tanskan viranomaiset ovat lokakuussa 2018 aloittaneet tutkinnan myös yhtiön tilintarkastajien osalta.

4 Muut huomionarvoiset asiat. Sisäistä ilmiantoa rahanpesun estämiseen liittyvistä puutteista ja huolenaiheista voidaan pitää käänteentekevä. Nämä niin sanotut whistleblowing-kanavat tuovatkin oikein järjestettynä arvokasta tietoa yhtiön kuin yhtiön johdolle ja antavat mahdollisuuden puuttua epäilyihin väärinkäytöksiin aikaisessa vaiheessa.

Epäily väärinkäytöksistä voi tulla myös yhtiön ulkopuolelta. Danske Bankin tapauksessa media kirjoitti jo vuonna 2010 Viron sivuliikkeen asiakkaina olleiden organisaatioiden epäilyttävistä liiketoimista. Rahanpesulain mukaisen ilmoitusvelvollisten on tunnettava asiakkaansa sekä näiden liiketoiminta ja ilmoitettava epäilyttävistä toimista viranomaisille. Tärkeimpien asiakkaiden mediaseuranta on suositeltava toimintatapa kaikille yrityksille – niin hyvien kuin huonojenkin uutisten osalta.

Mielenkiintoinen yksityiskohta tapauksessa on se, että yhteistyökumppanina toiminut kirjeenvaihtajapankki

ilmoitti päättävänsä sopimuksen rahanpesun estämiseen liittyvien puutteellisuuden vuoksi. Yhteistyökumppanien tai asiakkaiden huomautukset vastuuttomista toimista ovat muiden edellä mainittujen varoitussignaalien ohella äärimmäisen vakavasti otettavia.

Johdon kuunneltava ympäristön signaaleja

Danske Bankin tapaus on mittakaavassaan iso. Vielä on hämärän peitossa, mikä on skandaalin hintalappu. Tapaus paljastaa kaikessa raakuudessaan sen, että lopulta liiketoimintaa pyörittävät ihmiset. Johdon on kannettava vastuu toiminnasta kokonaisuudessaan.

Vastuun kantamiseen kuuluu yhä enenevässä määrin ympäristön signaalien herkeämätön kuunteleminen. Signaalit – oikeat sellaiset – antavat yritysjohdolle arvokasta tietoa siitä, miten yritys oikeasti toimii. Tässäkin tapauksessa yhtiö oli konsernitasolla laatinut täsmälliset ohjeistukset rahanpesun estämiseen ja luonut niin sanotun kolmen puolustuslinjan organisaation lainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi.

Ongelmaksi muodostui kuitenkin lopulta puutteet käytännön toimenpiteissä ja kommunikaatiossa. Olisiko koko skandaalia syntynyt, jos ympäristön signaaleihin olisi yhtiössä tartuttu jo huomattavasti aiemmin? ■

Anne Vanhala
Juristi, MBA
Bonfide Oy

Anne Vanhala on työssään perehtynyt rahanpesulainsäädäntöön, vastuulliseen liiketoimintaan ja väärinkäytösten estämiseen. Hän on myös kouluttanut rahanpesulainsäädännön soveltamisesta tilintarkastajia.

ILMOITUKSET

RAHANPESUEPÄILYISTÄ OVAT KASVUSSA

Pankit ilmoittavat entistä enemmän rahanpesuepäilyistä, sanoo KRP:n ylitarkastaja Anu Jaakkola. Hän toivoo, että myös tilintarkastajilta tulisi enemmän ilmoituksia. Jaakkola työskentelee lakimiehenä tiedusteluosastossa rahanpesun selvittelykeskuksessa.

Kuinka paljon keskusrikospoliisi saa vuosittain ilmoituksia rahanpesuepäilyistä ilmoitusvelvollisilta?

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti vuonna 2017 yhteensä 48 318 rahanpesuilmoitusta. Vuonna 2016 vastaanotettiin 31 194 ilmoitusta ja vuonna 2015 puolestaan 37 703 ilmoitusta. Ilmoitusmäärä vaihtelee vuositasolla ja on selkeästi kasvanut 2010-luvulla. Vuonna 2018 ilmoitusmäärä jäi jonkin verran edellisvuotta vähäisemmäksi eli 39 220 ilmoitukseen.

Merkittävimmit ilmoittajatahot ovat suuret finanssialan toimijat eli pankit, rahanvälityspalvelut sekä rahapelaaminen. Muiden ilmoittajasektoreiden ja ammattiryhmien tekemien ilmoitusten määrät ovat matalia.

Millaisia ovat tyypillisimmät rahanpesuepäilyt?

Rahanpesurikosten taustalla on rahanpesun selvittelykeskukselle saapuneiden ilmoitusten perusteella Suomessa usein talous- ja omaisuusrikoksia eli veropetoksia, erilaisia petoksia, velallisen rikoksia sekä näihin liitännäisiä kirjanpitorikoksia ja rekisterimerkintärikoksia. Huumausainerikosten osuus on ollut lukumäärällisesti pienempi.

Saapuneissa rahanpesuilmoituksissa epäilyttävien liiketoimien euromäärä on vaihdellut tyypillisesti 10 000 ja 50 000 euron välillä. Saapuneissa ilmoituksissa on runsaasti kansainvälisiä petostapauksia, esimerkiksi rakkaushuijauksia, CEO-petoksia eli toimitusjohtajahuijauksia ja valepoliisihuijauksia sekä näihin liittyvien varojen liikuttelua muulitoimintana eli rikollisen rahan välittämistä palkkiota vastaan.

Suuri osa rahanpesuepäilyä koskevista ilmoituksista tulee pankeilta. Miten muut toimijat, esimerkiksi tilintarkastajat ja asianajajat, näkyvät ilmoitustilastoissa?

Muut ammattiryhmät ilmoittavat erittäin vähän, sillä omia vastuita ja velvoitteita sekä rahanpesun torjuntaan liittyvää lainsäädäntöä ei tunneta kovin hyvin. Lisäksi toimialat kokevat asiakassuhteisiin liittyvän luottamuksellisuuden estävän ilmoittamisen. On myös haasteellista tunnistaa tilanteita, joista pitäisi ilmoittaa.

Tilintarkastajien, kirjanpitäjien sekä asianajajien ja lakimiesten ilmoittaminen on erittäin matalalla tasolla. On syytä huomioda, että uusi rahanpesusäätely sisältää mahdollisuuden määrätä hallinnollisia sanktioita toimijoille, jotka eivät noudata lain velvoitteita. Nämä seuraukset voivat olla euromääräisesti huomattavia.

Ovatko ilmoitukset lisääntyneet tiukentuneen rahanpesulainsäädännön johdosta?

Erityisesti pankkien ilmoittaminen on jatkanut kasvuaan. Kasvu on alkanut jo ennen vuoden 2017 uuden rahanpesulain voimaantuloa. Arvio on, että ilmoitusmäärän nousuun vaikuttavat osaamisen ja tietojärjestelmien kehittäminen sekä finanssialan sitoutuminen rahanpesun torjuntaan ja sitä kautta toimintaan osoitetut resurssit. Muiden ammattiryhmien osalta ei ole tapahtunut vastaava kehitystä.

Miten tutkintaprosessi etenee siitä, kun ilmoitusvelvollinen toimittaa rahanpesuepäilyä koskevan ilmoituksen?

Rahanpesuilmotus ei ole rikosilmoitus. Se on ilmoitus ammattiryhmän havaitsemasta epäilyttävästä liiketoimesta. Rahanpesun selvittelykeskus suorittaa näiden ilmoitusten esikäsittelyn ja ensivaiheen analysoinnin. Jos on syytä epäillä rikosta ja tutkinnan edellytykset täyttyvät (esimerkiksi epäillyn tekijän arvellaan olevan Suomessa), asian käsittelyä jatketaan muissa poliisiyksiköissä rikostutkintana.

Rahanpesuilmoituksen tekijän tiedot ovat salassa pidettäviä. Ilmoituksen tekemistä ei myöskään saa ilmaista ilmoituksen kohteelle. Rahanpesun selvittelykeskus voi pyytää ilmoituksen tehneeltä lisätietoja asiasta. Mikäli epäilyttävää varoja ollaan juuri siirtämässä, varat voidaan selvittelykeskuksen määräyksestä väliaikaisesti jäädyttää kymmenen arkipäivän ajaksi asian jatkoselvittämistä varten.

Millaisia terveisiä KRP lähettää tilintarkastajille rahanpesun estämiseen liittyen?

Ilmoitusmäärä on vähäinen, ja on ehdottomasti pohdittava kehittämistoimia määrän parantamiseksi. Rahanpesuilmottaminen ja omien vastuiden sekä velvoitteiden tunteminen myös tältä osin on osa yrityksen riskienhallintaa. ■

Tieto vähentää tuskaa

Tilintarkastajan kilpailutusprosessi aiheuttaa päänvaivaa pörssiyhtiöille ja kilpailutukseen osallistuville tilintarkastusyhteisöille. Suoristuvatko mutkat, jos tilintarkastaja eroaa itse tehtävästään?

Mikä erottaa diplomi-insinöörin ja insinöörin? Vanhan vitsin mukaan Tieto Oyj.

Tilintarkastajaansa Tieto ei sen sijaan erottanut, vaan tämä erosi itse kesken toimikauden. Tieto Oyj julkaisi marraskuun lopussa pörssitiedotteen, jossa kerrottiin yhtiön tilintarkastajana toimineen PricewaterhouseCoopers Oy:n eronneen tehtävästään, koska sillä ei ollut edellytyksiä toimia riippumattomana tilintarkastajana. Tiedotteen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen tilintarkastusvalvonta määräsi tilintarkastusyhteisö Deloitte Oy:n yhtiön lakisääteiseksi tilintarkastajaksi tilikaudelle 2018.

Tilintarkastajaksi ilman kilpailutusta

Pörssiyhtiön tilintarkastajan valitsemisprosessista on EU:n tilintarkastusasetuksen myötä tullut melkoinen ponnistus niin yhtiöille kuin tilintarkastajille. Kilpailutus koukeroineen työllistää yhtiöitä ja siihen osallistuminen tilintarkastusyhteisöjä. Kilpailutusprosessi on pitkä ja vaikuttaa siihen, mitä muita kuin tilintarkastuspalveluja tarjouskilpailuun osallistuvat tilintarkastusyhteisöt voivat tarjota kilpailuttavalle yhtiölle.

EU:n tilintarkastusasetuksen sääntely kohdistuu tilintarkastajan valitsemiseen. Valitseminen tarkoittaa sitä, että yhtiö itse valitsee tilintarkastajansa. Tiedon tapauksessa tilintarkastajaa ei valittu, vaan sen määräsi Patentti- ja rekisterihallitus.

Voidaanko näin ohittaa EU:n tilintarkastusasetuksessa säännelty kilpailutusprosessi? Mitä jos tilintarkastusyhteisöt säännönmukaisesti eroaisivat silloin, kun rotaatiosääntelyn mukaan olisi joka tapauksessa niiden viimeinen mahdollinen toimikausi. Jokin perusteltu syy eroamiseen pitää tilintarkastuslain mukaan tietenkin olla. Jos PRH tämän jälkeen määrää uuden tilintarkastajan, yhtiö ja tilintarkastusyhteisöt välttyvät kilpailutusprosessilta.

Ja niin tonttu-ukot hyppivät

Deloitte määrättiin Tiedon tilintarkastajaksi vain kuukausi ennen tilikauden päättymistä. Aikataulu ei ole ihan jokapäiväinen pörssiyhtiömaailmassa. Joulunpyhinä on tonttu-ukkojen lisäksi saattanut hyppiä jokunen Deloitte-ukkokin, jotta Tiedon tilintarkastus saadaan suoritetuksi listayhtiön tulosraportoinnin edellyttämässä aikataulussa – ja hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. ■

Risto Ruuska
OTK, KTM

Risto Ruuska toimii johtavana asiantuntijana Suomen Tilintarkastajat ry:ssä.

Mitä vaikutuksia tilintarkastajan valitsematta jättämisellä on verotuksen näkökulmasta? Kiinnijäämisriski vähentää sääntöjen vastaisten menetelmien käyttöä. Henrik Höglund ja Dennis Sundvik

TILINTARKASTUS VAIKUTTAA

Yli kymmenen vuotta on kulunut siitä, kun pienimmät suomalaiset yritykset vapautettiin pakollisesta tilintarkastuksesta. Monet yritykset valitsevat vapaaehtoisesti tilintarkastajan, mutta yhä useammassa yrityksessä se jätetään tekemättä. Suorite-
tuista tilintarkastuksista ei löydy tarkkoja tilastoja, mutta verottajalta saatujen tietojen mukaan noin kolme neljäsosaa tilintarkastuslain raja-arvot alittavista yrityksistä jätti tilintarkastajan valitsematta vuonna 2014. Kaksi vuotta aiemmin osuus oli noin kaksi kolmasosaa.

Aihetta on tutkittu vähän

Vaikka huomattava osa yrityksistä ympäri maailman on vapautettu tilintarkastuksesta, tilintarkastuksen poisjättämisen vaikutuksia on tutkittu suhteellisen vähän. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että tilintarkastetut tilinpäätökset ovat sisällöltään merkittävästi luotettavampia ja laadultaan parempia kuin tilintarkastamattomat tilinpäätökset. Downing ja Langli (2018)¹ osoittavat norjalaista aineistoa käyttäen, että tilinpäätöksen laatu laskee merkitsevästi yrityksillä, jotka eivät valitse tilintarkastajaa.

Monet tutkimukset ovat keskittyneet tilintarkastajan valitsematta jättämisen vaikutuksiin rahoittajan näkökulmasta. Minnis (2011)² näytti, että tilintarkastajan valitsematta jättäminen johtaa huomattavasti korkeampiin lainakustannuksiin. Dedmanin ja Kausarin (2012)³ tutkimuksen mukaan tilintarkastuksen poisjättäminen johtaa heikompaan luottoluokitukseen. Suomessa Ojala et al. (2016)⁴ ovat tutkineet tekijöitä, jotka vaikuttavat vapaaehtoiseen tilintarkastajan valintaan, mutta pakollisesta tilintarkastuksesta luopumisen vaikutuksia ei ole aiemmin tutkittu.

Syvennyimme verotuksen näkökulmaan

Olemme tutkineet⁵ tilintarkastuksen poisjättämisen vaikutuksia verottajan näkökulmasta. Tarkasteltava ajanjakso sijoittuu vuosiin 2012–2014, jolloin yritysverotusta laskettiin 24,5 prosentista 20 prosenttiin. Kun verotus kevenyy, yrityksille syntyy kannustin siirtää verotettavaa tuloa korkeamman verotuksen jaksoilta matalamman verotuksen jaksolle. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että yritykset myös toimivat näin.⁶

Tilintarkastus edesauttaa sääntöjen noudattamista

Otoksemme koostuu 81 608 pienen kirjanpitovelvollisen tilinpäätöksestä, joista 21 prosenttia on yrityksistä, joissa tilintarkastaja on jätetty valitsematta. Tutkimuksessa huomioidaan sekä jaksotuksilla että liiketoiminnan muilla kuluilla tapahtuvaa voitonsiirtoa. Yritykset voivat laskea verotettavaa tuloa esimerkiksi tekemällä ylisuuria varaston alaskirjauksia, kasvattamalla käyttöomaisuuden poistoja tai lisäämällä liiketoiminnan kuluja. Monesti tämä voi kuulua tavanomaiseen sääntöjenmukaiseen verosuunnitteluun, johon tilintarkastaja ei puuttuisi. Mutta kun tilintarkastus puuttuu, kasvaa riski käyttää sääntöjen vastaisia menetelmiä. Sääntöjen vastaista toimintaa voi

**Tutustu
tutkimukseen**

Kun verotus keventyy, yrityksille syntyy kannustin siirtää verotettavaa tuloa korkeamman verotuksen jaksoilta matalamman verotuksen jaksolle.

VOITONSIIRTOON

olla esimerkiksi suurempien investointien kirjaaminen kuluiksi suoraan tuloslaskelmaan tai henkilökohtaisten ostojen maksaminen yrityksen varoilla. Suurella todennäköisyydellä väärinkäytökset havaittaisiin tilintarkastuksessa, mutta ilman tilintarkastusta ei tarkisteta tilinpäätöstietojen oikeellisuutta satunnaista verotarkastusta lukuun ottamatta.

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että yrityksissä tehdään verosuunnittelua yritysverotuksen keventyessä riippumatta siitä, onko yritys valinnut tilintarkastajan. Verotettavia tuloja siirretään matalamman verotuksen jaksolle sekä jaksotuksilla että muita liiketoiminnan kuluja siirtämällä. On kuitenkin havaittavissa, että voitonsiirtoa esiintyy huomattavasti enemmän yrityksissä, joissa tilintarkastaja on jätetty valitsematta. Tämä korostuu erityisesti, kun tarkastellaan liiketoiminnan muita kuluja suhteessa liikevaihtoon veronkevennystä edeltävällä tilikaudella. Aineisto ei kerro yksiselitteisesti, mistä tämä johtuu. Taustalla voi olla sääntöjen vastainen toiminta,

kuten yrityksille kuulumattomien kulujen kirjaaminen tilinpäätökseen.

Kiinnijäämisriski vähentää sääntöjen vastaisuutta

Jopa noin neljäsosassa yrityksistä, joissa tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvot ylittyvät, on tilintarkastaja kuitenkin jätetty valitsematta. Voi siis todeta, ettei pakollisen tilintarkastuksen raja-arvojen noudattamisen valvonta ole tehokasta. Tämä on jo sinänsä huolestuttavaa.

On myös havaittavissa, että tilintarkastajan valinnan suhteen virheellisesti toimineissa yrityksissä esiintyy eniten voitonsiirtoa. Verohallinnon verotarkastusyksikön erityistarkkailussa on toimialoja, kuten rakennusala, majoitus- ja ravitsemisala ja kuljetusala. Näiden toimialojen tilintarkastamattomilla yrityksillä esiintyy vähemmän voitonsiirtoa kuin muilla toimialoilla. Kaikenlainen kiinnijäämisriskiä lisäävä valvonta vähentää sääntöjen vastaisen kirjaamisen menetelmien käyttöä. ■

Loppuviitteet

- 1 Downing, J., Langli, J.C. (2018). Audit exemptions and compliance with tax and accounting regulations. *Accounting and Business Research*.
- 2 Minnis, M. (2011). The value of financial statement verification in debt financing: evidence from private U.S. firms. *Journal of Accounting Research*.
- 3 Dedman, E., Kausar, A. (2012). The impact of voluntary audit on credit ratings: evidence from UK private firms. *Accounting and Business Research*.
- 4 Ojala, H., Collis, J., Kinnunen, J., Niemi, L., Troberg, P. (2016). The demand for voluntary audit in micro companies: evidence from Finland. *International Journal of Auditing*.
- 5 Höglund, H., Sundvik, D. (2018). Do auditors constrain intertemporal income shifting in private companies? *Accounting and Business Research*.
- 6 Sundvik, D. (2017). Book-tax conformity and earnings management in response to tax rate cuts. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*.

Henrik Höglund
KTT

Henrik Höglund toimii laskentatoimen yliopistolehtorina Hankenilla.

Dennis Sundvik
KTT

Dennis Sundvik toimii laskentatoimen tutkijatohtorina Hankenilla.

Hallinnon tarkastus on keskeinen osa tilintarkastusta. Tarkastuksen kohteiden, tarkastustoimenpiteiden ja raportoinnin pitäisi olla selkeää sekä tilintarkastajille että sidosryhmille. Siksi hallinnon tarkastuksen sisältöä onkin syytä täsmentää. Risto Ruuska

o vuoden 1895 osakeyhtiölaissa tilintarkastaja veloitettiin tarkastamaan yhtiön hallinto.¹ Sen enempää osakeyhtiölaissa kuin myöhemmin tilintarkastuslaissa ei ole kuitenkaan täsmennetty sitä, mitä hallinnon tarkastus on.

Hallinnon tarkastus on tärkeä osa tilintarkastusta

Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmä arvioi tammikuussa 2018 tilintarkastuslain muutostarpeita käsittelevässä muistiossaan myös hallinnon tarkastuksen tarpeellisuutta. Hallinnon tarkastuksen todettiin olevan tärkeä osa tilintarkastusta, jonka tulisi jatkossakin olla tarkastuksen kohteena. Hallinnon tarkastuksen sisältöä olisi kuitenkin täsmennettävä sen epämääräisyyden vuoksi.

Syksystä 2018 lähtien hallinnon tarkastuksen täsmentämistä on pohdittu Suomen Tilintarkastajat ry:n työryhmässä, jossa on jäseniä isoista ja keskikokoisista tilintarkastusyhteisöistä.

Yhdistys otti haastavan selvitystyön vastaan, koska hallinnon tarkastuksen sisällöllinen täsmentäminen parantaa tilintarkastajien oikeusturvaa ja lisää tilintarkastusasiakkaiden ymmärrystä tilintarkastajan työn luonteesta ja raportoinnin kattavuudesta. Viimeksi mainittu pienentää tilintarkastuksen ja sen sidosryhmien välistä odotuskuilua.

Sisällön täsmentäminen ei ole helppoa

Käsillä oleva tehtävä ole helppo. Jos olisi, hallinnon tarkastukselle olisi ajat sitten muodostunut yhteisesti kirjattu sisältö. Suomen Tilintarkastajien työryhmä pyrkii aluksi täsmentämään osakeyhtiön hallinnon tarkastuksen sisältöä. Myöhemmin tätä ohjeistusta voidaan täydentää muita yhteisömuotoja ja niiden erityispiirteitä koskevilla huomioilla.

Ohjeistuksen on tarkoitus palvella sekä tilintarkastajia että tilintarkastuksen sidosryhmiä. Tilintarkastajien osalta ohjeen tulee sisältää konkretiaa: mitä pitää tarkastaa ja mitä ei tarvitse tarkastaa. Ja toisaalta, miten itse tarkastus suoritetaan. Kaikkiin tilintarkastuksiin soveltuvaa, yksiselitteistä listausta tarkastuskohteista ja toimenpiteistä ei ole realistista odottaa. Niin erityyppisiä tarkastuskohteita mahtuu kymmenientuhannen

TÄSMENNYSTÄ KIITOS!

Hallinnon tarkastus ei ole erillinen kokonaisuus, vaan kiinteä osa muuta tilintarkastustyötä.

sien osakeyhtiöiden joukkoon. Tilintarkastuksen sidosryhmien ymmärryksen lisäämiseksi oleellista on selvittää sitä, mitkä asiat ovat yhtiön johdon vastuulla ja mitkä puolestaan kuuluvat tilintarkastajalle.

Olenaisuusperiaatetta ei hallinnon tarkastusta sääntelevissä lakipykälissä mainita. Silti sen merkitys tarkastuksen suunnittelun, tarkastustoimenpiteiden ja raportoinnin osalta on keskeinen. Tulevassa ohjeistuksessa avataan olenaisuuden periaatteen vaikutuksia. Tämä on tärkeää tilintarkastajille, mutta vielä tärkeämpää sidosryhmille.

Osa laajempaa kokonaisuutta

Hallinnon tarkastus ei ole erillinen kokonaisuus, vaan kiinteä osa muuta tilintarkastustyötä. Sen havainnot ja johtopäätökset perustuvat suurelta osin kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksen perusteella tehtyihin huomioihin. Hallinnon tarkastuksessa läpikäytävä aineisto perustuu muun tilintarkastuksen yhteydessä hankittuihin tietoihin ja havaintoihin. Näiden pohjalta tilintarkastaja, ammatillista harkintaa käyttäen, suunnittelee hallinnon tarkastuksessa läpikäytävät asiat.

Hallinnon tarkastus, kuten muukin tilintarkastus, on luonteeltaan laillisuustarkastusta. Hallinnon tarkastuksessa tilintarkastaja tarkastaa yhteisön johdon toiminnan lainmukaisuutta. Puhtaisiin tarkoituksenmukaisuuskysymyksiin, kuten siihen, miten taitavasti yhteisön hallintoelimet ovat toimineet, ei puututa. Hallinnon tarkastus ei ole johdon toiminnan tuloksellisuuden jälkikäteistä arviointia.

Raportointivelvollisuus määrittelee hallinnon tarkastusta

Keskeisin hallinnon tarkastusta koskeva säännös sisältyy tilintarkastuslain 3 luvun 5 §:n tilintarkastuskertomuksesta annettuun säännökseen. Se määrittelee tarkastuksen sisältöä sekä sen, kenen toimintaan hallinnon tarkastus kohdistuu.

Tilintarkastajan on tilintarkastuslain mukaan huomautettava tilintarkastuskertomuksessa, jos yhteisön vastuuvollinen on

- syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhteisöä tai säätiötä kohtaan
- rikkonut yhteisöä tai säätiötä koskevaa lakia tai yhteisön tai säätiön yhtiöjärjestyä, yhtiösopimusta tai sääntöjä.

Jos yhtiön johdon toiminnasta tai laiminlyönnistä aiheutuu vahinkoa yhtiölle tai muille osakkaille, on se osakeyhtiölain nojalla vahingonkorvausvastuussa. Tämä on lähtökohta riippumatta siitä, mitä tilintarkastaja toteaa tai on voinut todeta. Käytännössä tilintarkastajalla ei ole yhtiön johdon kaltaista velvollisuutta tai mahdollisuutta tuntea yhtiön toimintaa ja arvioida sen päätöksiä.

Hallinnon tarkastus kohdistuu osakeyhtiölain säännösten, yhtiöjärjestyksen, yhtiösopimuksen tai -sääntöjen sekä hallintoelinten tekemien päätösten noudattamiseen. Tilintarkastaja arvioi, onko yhteisön tai säätiön johto toiminut näiden vastaisesti. Tilintarkastajan tulee huomata rikkomukset, jotka hyvän tilintarkastustavan mukaisen laajuuden ja tarkkuuden mukaisella toiminnalla on mahdollista huomata. Mahdollisista rikkomuksista on huomautettava tilintarkastuskertomuksessa.²

Hallintoa tarkastaessaan tilintarkastajan on perehdyttävä johdon päätöksiin. Tilintarkastajan on tarkastettava, onko lain edellyttämät päätökset tehty ja onko mahdollisia yhtiökokouksen antamia ohjeita noudatettu. Tilintarkastaja arvioi myös, onko yhtiöjärjestyä tai vastaavia määräyksiä noudatettu. Hallinnon tarkastusta voidaan määrittää esimerkiksi seuraavilla kysymyksillä: onko toiminta ollut toimialapykälän mukaista ja onko toiminnassa noudatettu mahdollisia lainsäädäntöä pitemmälle meneviä päätöksenteon rajoituksia.

Tarkastusta ohjaavat osakeyhtiölain periaatteet

Hallinnon tarkastuksen tavoitteena on muodostaa käsitys siitä, onko yhtiön johto hoitanut hallintoa asianmukaisesti. Keskeisiä ovat seuraavat kysymykset:

- Onko johto toiminut huolellisuus- ja lojaliteettivelvoitteen mukaisesti?
- Onko johto noudattanut osakkeenomistajien yhdenvertaisuusperiaatetta toiminnassaan?

Käytännössä tilintarkastajan on mahdollista valvoa vain osittain johdon huolellisuusvelvoitteen täyttymistä. Valvonta voi kohdistua lähinnä siihen, onko päätösprosessissa ja päätösten toimeenpanossa noudatettu vaadittavaa huolellisuutta business judgement rule -periaatetta noudattaen.

1) Osakeyhtiölaki 22/1895 2 luku 26 §

2) Tilintarkastajan huomautusvelvollisuutta ja siten hallinnon tarkastuksen yhtiötä koskevan lain rikkomisen tarkastamisen laajuutta koskeva raja perustuu vuoden 1978 osakeyhtiölain 10 §:ään. Kyseiseen säädökseen on viitattu vuoden 1994 tilintarkastuslain esitöissä. Sittemmin tilintarkastajan huomautusvelvollisuutta koskeva säädös on sisällytynyt vuoden 1994 tilintarkastuslakiin vastaavan sisältöisenä.

Hallinnon tarkastus osakeyhtiöiden tilintarkastuksissa

Tilintarkastajan tehtävänä ei ole arvioida johdon tuloksellisuutta, ainoastaan sen toiminnan osakeyhtiölainmukaisuutta. Osakeyhtiölakiin sisältyvä johdon huolellisuusvelvoite asettaa tilintarkastajalle haasteita. Tilintarkastaja joutuu punnitsemaan, mitkä asiat ovat puhtaasti tarkoituksenmukaisuuskysymyksiä ja milloin johdon toiminnan ei toisaalta voida katsoa olevan sellaista, jota huolelliselta henkilöltä voitaisiin odottaa.

Hallinnon tarkastuksen ehkä keskeisimmät kohteet ovat yhtiökokousten ja hallituksen kokousten pöytäkirjat. Johdon huolellisen toiminnan tulisi olla näiden perusteella todennettavissa. Johdon toiminnan asianmukaisuuden arvioimista vaikeuttaa kokemukseni mukaan usein se,

että hallituksen toimivaltaan kuuluvia päätöksiä ei ole lain edellyttämällä tavalla merkitty pöytäkirjoihin.

Puutteelliset merkinnät ovat tyypillisiä myös lähipiiri-toimien osalta. Yrityksen ja sen lähipiirin välisten toimien ehdot ja perusteet olisi tärkeää dokumentoida pöytäkirjoihin. Tavanomaista on myös se, että pöytäkirjoihin merkityt päätökset ovat siinä määrin puutteellisia, ettei niitä voida rekisteröidä kaupparekisteriin ilman lisäselvityksiä. Tämä koskee muun muassa osakeanteja, hallituksen valtuuttamista ja optio- sekä muiden erityisten oikeuksien antamista koskevia päätöksiä. Edellä mainitut toimet ovat yleistyneet kasvuhakuisten startup-yritysten sekä niille tyypillisten oman pääoman ehtoisten rahoitusmuotojen myötä.

Meillä tilintarkastajilla on tärkeä neuvoa-antava rooli varmistaa, että tarvittavat päätökset on dokumentoitu lain edellyttämässä laajuudessa ja että tarvittavat rekisteri-ilmoitukset on tehty. Yrityksen ja sen sidosryhmien kannalta parhaaseen lopputulokseen päästään, jos yrityksen kannalta keskeisistä hallinnollisista toimista ja päätöksistä ollaan tilintarkastajaan yhteydessä jo hyvissä ajoin. Tällöin tilintarkastaja voi varmistaa ja tarvittaessa ohjeistaa lainmukaiset menettelytavat.

**Jukka
Prepula, HT**
Tiliextra Oy

Lojaliteettivollisuuden osalta tilintarkastajan on tarkastettava, että lähipiiritoimien hallinnointi on asianmukaisesti järjestetty ja että yksittäiset lähipiiritoimet on toteutettu lain, sääntöjen ja kirjanpitovelvollisen sisäisten päätösten mukaisesti.

Olennaisuus hallinnon tarkastuksessa

Tilintarkastuksen suorittamiseen liittyvän yleisen olennaisuusperiaatteen mukaan vähäisestä säännöksen rikkomisesta ei tule huomauttaa tilintarkastuskertomuksessa. Tällainen voi olla esimerkiksi myöhemmin oikaistun rekisteri-ilmoituksen laiminlyönti.

Tilintarkastaja arvioi, minkä tyypiset tai suuret rikkomukset voivat vaikuttaa tilintarkastuskertomuksen lukijan yhtiötä ja sen toimivaa johtoa koskevaan päätöksentekoon. Tilintarkastajan on huomioitava määrällisten seikkojen lisäksi myös laadullisia seikkoja, kun hän arvioi tilintarkastuskertomuksessa raportoitavien asioiden kokonaisuutta. Myös yrityksen kokonaistilanne on otettava

huomioon arvioitaessa tarkastettavia osa-alueita tai mahdollisten virheiden olennaisuutta.

Ohjeistus hyödyttää kaikkia

Hallinnon tarkastuksen ohjeistus auttaa tilintarkastajia, asiakkaita ja muita tilintarkastusta hyödyntäviä tahoja. Ohje yhtenäistää tilintarkastajien käytäntöjä ja siten myös tilintarkastusten laatua. Sidosryhmät ymmärtävät aiempaa paremmin, mitä tilintarkastaja tarkastaa ja mitä tarkastustyöltä voi odottaa. ■

Risto Ruuska
OTK, KTM

Risto Ruuska toimii johtavana asiantuntijana Suomen Tilintarkastajat ry:ssä.

Osaamisen kehittämisen **RATKAISUT**

Poimintoja
KEVÄÄN
tarjottimeltamme

ST-Akatemian osaamistarjotin tarjoaa monipuolisia ja ajankohtaisia aiheita talouden ammattilaisille. Valitse sinulle sopivimmat osaamisen kehittämisen ratkaisut.

LÄHI- JA ETÄ- KOULUTUKSET

- Arvopaperit kirjanpidon ja verotuksen näkökulmista, 2/2019
- Säätiöiden ajankohtaispäivä 2019, 2/2019
- Ohjelmistorobotiikka taloushallinnossa – mitä, miksi ja miten? 3/2019
- IFRS-standardit – Johdanto ja Jatko, 3/2019
- Yritysjärjestelyt – verotuksen, osakeyhtiölain ja kirjanpidon näkökulmista, 4/2019
- Siirtohinnoittelun dokumentointi – minimoi siirtohintariskit! 4/2019
- Konsernitilinpäätöksen laadinta ja erityiskysymyksiä, 5/2019
- Kirjanpidon ja verotuksen ajankohtaispäivä, 5/2019

VIDEO- KOULUTUKSET

- Tilinpäätös 2018 (sis. osakeyhtiö, konserni ja IFRS-konserni)
- Osakeyhtiön tilinpäätös 2018
- Konsernitilinpäätöksen laadinta 2018
- Yritysverotus 2019
- Yritysjärjestelyt

ONLINE- JULKAISUT JA PAINETUT KIRJAT

- Tilinpäätösmallit
- Konsernitilinpäätöksen erityiskysymyksiä
- Säätiön toiminta ja talous
- Kirjanpitolaki – normeista käytäntöön
- Kiinteistöjen arvonlisäverotus
- Käytännön arvonlisäverotus
- Yritysvastuu – raportointi- ja laskentaperiaatteet
- IFRS-standardit
- Kansainvälisen kaupan arvonlisäverotus
- Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä

Seuraa ST-Akatemian
osaamistarjotinta
verkkosivuiltamme
www.stakatemia.fi.

Mielellämme autamme sinua osaamisen kehittämisen asioissa.

CARITA MÄKINEN

Osaamisen kehittämisen päällikkö
carita.makinen@suomentilintarkastajat.fi

TUIJA NIEMELÄINEN

Osaamisen kehittämisen asiantuntija
tuija.niemelainen@suomentilintarkastajat.fi

TIINA VÄLIKANGAS

Osaamisen kehittämisen asiantuntija
tiina.valikangas@suomentilintarkastajat.fi

Tämän lehden suunnittelussa ja toteutuksessa mukana

Sanna Alakare
päätoimittaja
toiminnanjohtaja

Minttu Sallinen
toimitussihteeri
viestintäpäällikkö

Risto Ruuska
johtava asiantuntija

Jarkko Raitio
asiantuntija

Riitta Laine
tilintarkastusasiantuntija

Paula Hämäläinen
viestintä- ja jäsenpalvelu-
asiantuntija

Irina Liimatainen
markkinointisuunnittelija

Meri Nykänen
toimittaja ja tuottaja
Noon Kollektiivi

Kiitokset kirjoittajille ja lehden sisältöön panoksensa antaneille!

Jani Alenius, EY
Mirja Fraktman, KPMG Oy Ab
Sini Forsström, RSM Finland Oy
Laura Hanninen
Katja Hanski, Nexia Oy
Liisa Heino, Nokia Oyj
Heidi Hoppu-Vuorela
Henrik Höglund, Hanken

Tuomas Ilveskoski, KPMG Oy Ab
Anu Jaakkola, Keskusrikospoliisi
Jenni Jääskö
Matti Kalervo, Kesko Oyj
Mika Koskinen
Ari Lehto, BDO Oy
Sari Lounasmeri, Pörssisäätiö
Jukka Prepula, Tiliextra Oy

Annika Salmela, RSM Finland Oy
Dennis Sundvik, Hanken
Teemu Suoniemi, KPMG Oy Ab
Anne Vanhala, Bonfide Oy

*Erityiskiitos haastattelusta
Erja Viitalalle.*

Löysitkö tästä lehdestä hyödyllistä tietoa?
Toivoisitko jostakin teemasta lisää artikkeleita?
Onko mielessäsi ajankohtaisia juttuideoita?

Profiitin seuraava numero 2/2019 ilmestyy kesäkuussa.
Palautetta tai juttuideoita?
Ole yhteydessä! viestinta@suomentilintarkastajat.fi

Suomen
TILINTARKASTAJAT

Tilaa Profiitti opiskelija- käyttöön

Opetatko laskentatoimea
tai taloushallintoa?
Kaipaako opetuksesi
tueksi lisämateriaalia tai
oheislukemista?

Profiitti - Talous &
tilintarkastus -lehteä
voi tilata opiskelijoiden
käyttöön täysin ilmaiseksi
SubjectAid-palvelusta.
Myös toimitus on
maksuton.

Lue lisää subjectaid.fi

LUOTTAMUSTA
RAKENTAMASSA.
Suomentilintarkastajat.fi

Seuraa meitä sosiaalisessa mediassa

Suomen Tilintarkastajat ry | ST-Akatemia Oy

@STyhdistys

Profiitti - Talous & tilintarkastus on Suomen Tilintarkastajat ry:n jäsen- ja sidosryhmälehti taloudellisen raportoinnin ja tilintarkastuksen ajankohtaisista aiheista. Mielenkiintoisia artikkeli- ja blogisisältöjä löydät myös verkkosivuiltamme www.suomentilintarkastajat.fi/blogi